

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

Προσδιοριστικοί παράγοντες κερδοφορίας τραπεζών

Διπλωματική Εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του
Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική
από την

Καρρά Κωνσταντίνα

Ηράκλειο
Ιούνιος 2016

Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων : του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη – εμπορικός, μη – κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός – ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κλπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική».

Τα μέλη της Επιτροπής είναι :

- Αν. Καθηγητής Σταματόπουλος Θεόδωρος (Επιβλέπων)
- Καθηγητής Τερζάκης Δημήτριος (Μέλος)
- Επίκ. Καθηγητής Αρβανίτης Σταύρος (Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου, τον κ. Σταματόπουλο Θεόδωρο, αναπληρωτή καθηγητή του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Κρήτης και διευθυντή του ΠΜΣ που στάθηκε αρωγός και καθοδηγητής, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και κυρίως κατά τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας, όπως επίσης και τους καθηγητές του ΠΜΣ, κ.κ. Τερζάκη Δημήτρη και Αρβανίτη Σταύρο για τη σημαντική συμβολή τους στο εμπειρικό μέρος της εργασίας μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου η οποία είναι δίπλα μου και με ενθαρρύνει για την επίτευξη των στόχων μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	G
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	4
1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	4
1.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	4
1.3 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ.....	6
1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ	7
1.5 ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ..	9
2.1 ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	9
2.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΧΡΟΝΩΝ (2009-2015)	12
2.3 Η ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ.....	12
2.4 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	15
2.5 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΕ ΚΑΙΡΟ ΚΡΙΣΗΣ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	20
3.1:ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	20
3.1.1: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ-ΒΑΣΙΛΕΙΑ Ι(1998).....	20
3.1.2: ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ (2004)	20
3.1.3:ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙΙ (2009).....	23
3.2: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	27
3.2.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	27

3.2.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	29
3.3:ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 :ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	42
4.1 ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ.....	42
4.2 ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	43
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	48
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των παραγόντων που προσδιορίζουν την κερδοφορία των τραπεζών των χωρών του ευρωπαϊκού νότου της νομισματικής ένωσης του ευρώ και συγκεκριμένα της Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας, την περίοδο 2001-2015.

Βασιζόμενοι στην σχετική αρθρογραφία, εξειδικεύουμε αντίστοιχα υποδείγματα, τα οποία και εκτιμούμε. Χρησιμοποιώντας οικονομετρία panel δεδομένων, αποδείξαμε πως επηρεάζεται η κερδοφορία των τραπεζών του δείγματος από οικονομικούς παράγοντες όπως είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, τα λειτουργικά έξοδα, οι πληθωριστικές πιέσεις στο γενικό επίπεδο τιμών της οικονομίας, το μακροπρόθεσμο κόστος δανεισμού της, όπως προσεγγίζεται από την απόδοση του δεκαετούς κρατικού τίτλου, ο εγχώριος ρυθμός μεγέθυνσης, αλλά όχι από η κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Τα ευρήματα της εργασίας, επιβεβαιώνουν γενικά την βιβλιογραφία, αν και το Ελληνικό πρότυπο φαίνεται ιδιαίτερο έναντι των άλλων χωρών του νότου της Ευρωζώνης ανεξάρτητα την περίοδο της κρίσης από το 2010. Ειδικά αναφέρουμε την κυρτότητα της Ελληνικής συνάρτησης αποδοτικότητας (κοίλη στις άλλες χώρες) σε σχέση με το μέγεθος (των τραπεζών), ενώ οι άλλοι προσδιοριστικοί παράγοντες, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος με ετήσια υστέρηση, τα λειτουργικά έξοδα με ετήσια υστέρηση, ο τρέχων πληθωρισμός τιμών, οι αποδόσεις του δεκαετούς κρατικού ομολόγου με ετήσια υστέρηση και ο αναμενόμενος ρυθμός μεγέθυνσης, έχουν μεν την ίδια επίδραση ως προς την κατεύθυνση αλλά μεγαλύτερη ή και πολλαπλάσια ένταση για την αποδοτικότητα των Ελληνικών τραπεζών σε σχέση με αυτές της Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας, 2001-2015.

Η μελέτη μας περιορίστηκε σε δείγμα τραπεζών μόνο τμήματος της περιφέρειας της Ευρωζώνης, την περίοδο 2001-2015. Η συμβολή μας αφορά στην εκτιμηθείσα ιδιαιτερότητα της Ελληνικής εμπειρίας αναφορικά με τις άλλες χώρες του νότου της ΟΝΕ, όπως περιγράφεται στα ευρήματά μας.

Λέξεις- Κλειδιά:

Κερδοφορία τραπεζών, οικονομικοί παράγοντες, χρηματοπιστωτική κρίση, Επιτροπή Βασιλείας I, II, III .

Abstract

The purpose of this paper is to describe and analyze the factors that determine the profitability of banks and general banking groups. We sought to study the profitability of Greek, German and Cypriot banks in the period from 2001 to 2014 as well as the southern European countries, namely Italy, Spain and Portugal with regard to Greece

Based on the relevant literature, we specify the corresponding models, which we appreciate. Using the method of linear regression, we demonstrated how affected the profitability of banks by economic factors such as capital adequacy, liquidity, operating expenses, inflationary trends in the economy, etc.

The work findings are confirmed by the literature. We showed that bank profitability is influenced by internal and external economic factors. The ratios such as ROA, Equity / assets, the ratios CPI expressing inflationary trends in the economy, the credit risk and the size relative to earnings are statistically significant. The assumption that operating costs affect the profitability, not confirmed by our sample.

However, our study was limited to a small sample banks. The period was chosen to study between 2001 and 2014. The period considered limited compared with other studies involving more years data.

Finally, the findings of the research show that the profitability of the banks affected by both internal and external factors. Closing confirm the assumption of responsibility of banks for the current crisis, but this is subject for future research.

Keys-words:

Profitability of banks, economic factors, Eurozone crisis, Basel Committee I, II, III.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει δεχθεί σημαντικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας καταστάσεων και γεγονότων που έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο για την μετέπειτα πορεία του. Ιδιαίτερα δε, ο τραπεζικός τομέας, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη, κατέχει θέση κλειδί για την γενική οικονομική σταθερότητα και για αυτό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και μελέτης.

Η χρηματοπιστωτική κρίση από το 2008 ως και σήμερα δείχνει την ανάγκη για καλύτερη ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα της ΕΕ, ιδίως δε στη ζώνη του ευρώ (οικονομική και νομισματική ένωση –ONE-). Η κρίση στη ζώνη του ευρώ και οι διαφορετικές εθνικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν, κατέστησαν σαφή, την αλληλεξάρτηση μεταξύ τραπεζών, αλλά και των εν γένει χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με τις αντίστοιχες εθνικές κυβερνήσεις. Ως εκ τούτου, οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν ότι η ONE πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω και τμήμα αυτής της προσπάθειας, θα ήταν η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου χρηματοοικονομικού πλαισίου, που αργότερα μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Το πιο σημαντικό είναι, ότι η Τραπεζική Ένωση, θα κάνει το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα πιο ανθεκτικό και αποτελεσματικό, ώστε να οδηγηθεί σε κερδοφορία, ελεύθερο από τοξικά προϊόντα που «παράγουν» ιδιωτικό χρέος.

Θεωρητικά, η κερδοφορία των τραπεζών, καθορίζεται τόσο από εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες. Η διεθνής αρθρογραφία αναφέρει πως, το μέγεθος της τράπεζας, ο πιστωτικός της εν γένει κίνδυνος, οι δείκτες κεφαλαίων και ρευστότητας αλλά και το ιδιοκτησιακό καθεστώς αποτελούν μικροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία της. Από την άλλη πλευρά, μακροοικονομικοί παράγοντες όπως οι πληθωριστικές τάσεις αλλά και οι οικονομικές πολιτικές που ασκούνται από τις κυβερνήσεις, επίσης θεωρούνται πως επηρεάζουν σημαντικά την κερδοφορία των τραπεζών.

Η Ελλάδα, πρόσφατα (Απρίλιος 2014), εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Οι ελληνικές τράπεζες οδηγήθηκαν σε «ανακεφαλαιοποίηση» για να καλύψουν ανάγκες ρευστότητας ή και βιωσιμότητάς τους, ως αποτέλεσμα των πολιτικών προσφοράς που επιβάλουν τα «μνημόνια» που υπέγραψε και υλοποιεί η χώρα. Αντίθετα, οι γερμανικές τράπεζες όχι μόνο δεν αντιμετώπισαν παρόμοια προβλήματα, παρόλο που εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση την ίδια περίοδο, αλλά παρουσίασαν και κέρδη.

Έτσι, με στόχο την κερδοφορία-βιωσιμότητα των τραπεζών, ξεκίνησαν οι διαδικασίες από την ΕΕ που περιλαμβάνουν μία σειρά μεταρρυθμίσεων προς την κατεύθυνση της δημιουργίας κανόνων για την ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την αποτροπή της τραπεζικής κρίσης σε

δημοσιονομική στο κέντρο της Ευρωζώνης. Μέχρι το 2008 δεν υπήρχαν συγκροτημένα εργαλεία διαχείρισης χρηματοπιστωτικών κρίσεων υψηλού ρίσκου για τις περιπτώσεις κατάρρευσης μεγάλων διεθνών τραπεζών (Κωστούλας, 2014).

Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η περιγραφή και ανάλυση των παραγόντων που προσδιορίζουν την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων στον Νότο της Ευρωζώνης την περίοδο 2001-2015. Παράγοντες όπως, όπως είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, τα λειτουργικά έξοδα, οι πληθωριστικές πιέσεις στο γενικό επίπεδο τιμών της οικονομίας, το μακροπρόθεσμο κόστος δανεισμού της, όπως προσεγγίζεται από την απόδοση του δεκαετούς κρατικού τίτλου, ο εγχώριος ρυθμός μεγέθυνσης, ή η κεφαλαιακή τους επάρκεια, αλλά και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, εξετάζονται, επειδή παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος και κατ' επέκταση στην σταθερότητα και ευρωστία κάθε οικονομίας.

Το κίνητρο για την εκπόνηση της διπλωματικής αυτής εργασίας ήταν η διερεύνηση του ερωτήματος «κατά πόσο οι τράπεζες είναι υπεύθυνες ή όχι για την τρέχουσα οικονομική κρίση».

Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στις έννοιες του χρηματοπιστωτικού και τραπεζικού συστήματος και μνεία για την τρέχουσα κρίση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Πολλοί υποστηρίζουν πως, για την διατήρηση της σταθερότητας σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, σημαντικό ρόλο παίζει η μείωση του πιστωτικού κινδύνου, η οποία μελλοντικά μπορεί να οδηγήσει σε κερδοφορία. Η έννοια του πιστωτικού κινδύνου αναφέρεται στο κεφάλαιο αυτό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία ανάλυση της χρηματοοικονομικής κρίσης και των αιτιών που οδήγησαν σ' αυτήν. Περιγράφεται η κρίση σε Ελλάδα και Ευρώπη, οι πρόσφατες εξελίξεις των τελευταίων χρόνων, μελετάται το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, και οι λειτουργίες του.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και οι κανονισμοί των επιτροπών της Βασιλείας I, II και III. Από την θεωρητική προσέγγιση για την κερδοφορία των τραπεζών, καταλήξαμε πως είναι ένας συνδυασμός ποικίλων παραγόντων, ο οποίος διαμορφώνει τελικώς το αποτέλεσμα. Ακολουθεί βιβλιογραφική επισκόπηση της κερδοφορίας των τραπεζών και αναφέρονται οι εσωτερικοί και εξωτερικοί οικονομικοί παράγοντες που στοχεύουν στην επίτευξη του κέρδους.

Τα τραπεζικά ιδρύματα είναι επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύ επιχειρηματικό περιβάλλον. Είναι σαφές, πως κάθε τράπεζα με τους εσωτερικούς κανονισμούς της για την εύρυθμη λειτουργία της, με απώτερο σκοπό την επίτευξη κέρδους για να επιτύχει το σκοπό της πρέπει να λάβει υπόψη της και στο εξωτερικό περιβάλλον της μακροοικονομικούς παράγοντες της οικονομίας που δραστηριοποιείται. Παράγοντες όπως, τα επιτόκια της αγοράς τα οποία προσδιορίζονται από τις

δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, οι πληθωριστικές τάσεις της οικονομίας αλλά και η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος είναι οι ορισμένοι παράγοντες που αναλύονται στο κεφάλαιο αυτό.

Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθεί η εμπειρική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων της κερδοφορίας των τραπεζών. Μελετήθηκαν δεδομένα από εμπορικές τράπεζες χωρών – μελών της Ευρωζώνης ειδικά από τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, δηλ. Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία σε σχέση με την Ελλάδα προκειμένου, να ερμηνευτεί η τραπεζική κερδοφορία και να προσδιοριστεί η επίδραση μερικών από τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς οικονομικούς παράγοντες, όπως είναι η κεφαλαιακή επάρκεια, ο πιστωτικός κίνδυνος, τα λειτουργικά κόστη, το μέγεθος τους αλλά και ο ρυθμός πληθωρισμού και η οικονομική ανάπτυξη της χώρας, στην οποία δραστηριοποιείται κάθε τράπεζα. Χρησιμοποιήσαμε μεθοδολογία οικονομετρίας panel δεδομένων για την εμπειρική μας διερεύνηση.

Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των αποτελεσμάτων και παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας. Αναλύονται οι δείκτες που πήραμε για το δείγμα μας, ο ρόλος που παίζουν στη τραπεζική κερδοφορία και τι αποτέλεσμα είχαν στις παλινδρομήσεις που χρησιμοποιήσαμε. Εξειδίκευση των εμπειρικών υποδειγμάτων, εκτίμηση των οικονομετρικών και έλεγχος των εκτιμήσεων παρουσιάζονται στην συνέχεια.

Το τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της μελέτης. Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, αναφέρονται τελικά, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν λιγότερο, περισσότερο ή και καθόλου την κερδοφορία των τραπεζών. Με την παρούσα εργασία αναλύθηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών, τόσο πριν την οικονομική κρίση όσο και κατά την διάρκειά της. Δόθηκε απάντηση στο ερώτημα ποια είναι τα οικονομικά στοιχεία που θα πρέπει να ελεγχθούν από τα τραπεζικά ιδρύματα ώστε να αποφύγουν μία δεύτερη οικονομική κρίση. Υπάρχουν πολλές απόψεις για τις αναμενόμενες λύσεις. Πιστεύουμε πως οι λύσεις επιβάλλεται να δοθούν όχι τόσο σε εγχώριο επίπεδο αλλά κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τέλος, θεωρούμε πως οι λύσεις που δόθηκαν, όπως η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών που έγινε πρόσφατα στην Ελλάδα (Ιούλιος 2012), μπορεί να έλυσε βραχυπρόθεσμα το πρόβλημα της ρευστότητας, σε βάρος των Ελλήνων φορολογουμένων αφού η συμβολή του δημοσίου έγινε με δάνεια που μας βαρύνουν μέσω των «μνημονίων», αλλά πιστεύουμε πως μεσο-μακροπρόθεσμα μόνο η διόρθωση των αρχιτεκτονικών λαθών της Ευρωζώνης, βλ. έλλειψη μηχανισμών αυτόματης ανακύκλωσης πλεονασμάτων, μπορεί να λύσει αναπτυξιακά το πρόβλημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα, στηριγμένο στο χρηματικό αντίκρισμα και την βαθμολόγηση της εμπιστοσύνης της διαθεσιμότητας των φυσικών και άυλων πόρων και χρησιμοποιεί τη διαμεσολάβηση στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές, με σκοπό την ελάττωση του κόστους των ατελειών που εμφανίζονται κατά τις συναλλαγές. Κύριο ρόλο στο σύστημα αυτό, παίζουν οι διαμεσολαβητές οι οποίοι, πρώτον, συγκεντρώνουν την πληροφορία εμπιστοσύνης των συναλλασσόμενων και, δεύτερον, διεκπεραιώνουν τις συμφωνίες των συναλλαγών.

Σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η διοχέτευση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες. Αποτελεί την ραχοκοκαλιά της οικονομίας και δομείται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Νούλας, 2006). Στην βιβλιογραφία υπάρχουν δύο μορφές εξέτασης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το 2001 ο καθηγητής Allen F. αναφέρει πως η πρώτη μορφή εξέτασης είναι, πως το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιδρά στις αγορές μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η δεύτερη μορφή εξέτασης, πως λειτουργούν οι ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, όπως οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρίες.

1.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σε μια αγορά χωρίς ατέλειες, που λειτουργεί χωρίς τριβές και κόστος, δεν υπάρχει ανάγκη ύπαρξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δεδομένου ότι οι συναλλαγές ανάμεσα στις πλεονασματικές και τις ελλειμματικές μονάδες μπορούν να διεκπεραιωθούν “κατά τρόπο αυτόματο” χωρίς να απαιτούν την ύπαρξη κάποιου διαμεσολαβητικού φορέα. (Λώλος Σ.,1999)

Οι ατέλειες που δημιουργούνται στην αγορά συνίστανται, στην ύπαρξη κόστους πληροφόρησης και κόστους συναλλαγών. Έτσι, το κόστος που απαιτείται για τη συλλογή πληροφοριών, αλλά και οι ίδιες οι πληροφορίες, όπως επίσης και το κόστος για τη σύναψη συμφωνιών και τη διεκπεραίωση συναλλαγών, δημιουργεί τις προϋποθέσεις που αναδεικνύουν την αναγκαιότητα ύπαρξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές και οι θεσμοί, υφίστανται στο να ελαχιστοποιούν τα προβλήματα που δημιουργούνται από την έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης, καθώς επίσης και των διαφόρων ατελειών που δημιουργούνται κατά την πραγματοποίηση των συναλλαγών. Δηλαδή, ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είναι να περιορίζει το κόστος, τόσο για την άντληση πληροφόρησης, όσο και για τη σύναψη συναλλαγών. Οι διαφορετικοί συνδυασμοί κόστους πληροφόρησης και κόστους συναλλαγών που υπάρχουν, αναδεικνύουν τη δημιουργία διαφορετικών χρηματοοικονομικών συμβάσεων και χρηματοοικονομικών ρυθμίσεων, όπως επίσης και τη δημιουργία διαφορετικών αγορών και θεσμών.

Με άλλα λόγια, τα χρηματοπιστωτικά συστήματα επιτελούν μια βασική λειτουργία: Να βελτιώνουν την κατανομή των πόρων στο χώρο και στο χρόνο, μέσα στο αβέβαιο περιβάλλον που ζούμε. Η βασική αυτή λειτουργία, μπορεί να διακριθεί σε πέντε κύριες κατηγορίες. Έτσι, το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει να επιτελέσει πέντε λειτουργίες, ως εξής:

- Να προωθεί τη διάχυση, την αντιμετώπιση και την αποφυγή του κινδύνου που δημιουργείται από τις συναλλαγές,
- Να βελτιστοποιεί την κατανομή των πόρων,
- Να παρακολουθεί τη διοίκηση των εταιριών και να ελέγχει τις επιχειρήσεις,
- Να κινητοποιεί τις αποταμιεύσεις, και
- Να διευκολύνει την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι κάθε μια από τις λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μπορεί να επηρεάσει την οικονομική μεγέθυνση με δύο τρόπους: πρώτον, μέσω της συσσώρευσης του κεφαλαίου και δεύτερον, μέσω των τεχνολογικών καινοτομιών. Όσο αφορά τις δύο παραπάνω λειτουργίες παρατηρούμε τα εξής:

- Στην πρώτη περίπτωση, που αφορά την συσσώρευση του κεφαλαίου, οι λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επηρεάζουν τη μεγέθυνση του προϊόντος, επιδρώντας στο ρυθμό δημιουργίας του κεφαλαίου (πχ μέσω θετικών εξωτερικών οικονομιών). (Romer P.,1986). Έτσι, το χρηματοπιστωτικό σύστημα επηρεάζει τη συσσώρευση του κεφαλαίου, αυξάνοντας ή

ανακατανέμοντας το ποσοστό αποταμίευσης, ανάμεσα σε διαφορετικές τεχνολογίες παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών.

- Στη δεύτερη περίπτωση που αφορά τον επηρεασμό της μεγέθυνσης του προϊόντος, μέσω των τεχνολογικών καινοτομιών, οι λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επηρεάζουν τη μεγέθυνση του προϊόντος, αυξάνοντας το ρυθμό των τεχνολογικών καινοτομιών, που προέρχεται από την ανακάλυψη νέων μεθόδων παραγωγής και την εισαγωγή νέων προϊόντων.(Romer P., 1990)

1.3 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ

Είναι ευρέως αντιληπτό, πως η λειτουργία και η αξιολόγηση διαφόρων επιχειρήσεων που αναζητούν χρηματοδότες, καθώς και οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, είναι δύσκολη και δαπανηρή διαδικασία, για όσους προσπαθούν να τις καταλάβουν. Τα μεμονωμένα άτομα καθώς επίσης και πολλές επιχειρήσεις δεν έχουν το χρόνο ,αλλά ούτε και τις δυνατότητες για τη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των απαραίτητων πληροφοριών.

Κατά συνέπεια, οι αποταμιευτές είναι διστακτικοί στο να επενδύσουν σε δραστηριότητες που υπάρχει περιορισμένη και ανεπαρκής πληροφόρηση. Πολλές φορές, το υψηλό κόστος πληροφόρησης, μπορεί να αποτρέπει την καλύτερη αξιοποίηση των κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, το κόστος άντλησης της πληροφόρησης, ωθεί στη δημιουργία φορέων χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης (Douglas D.,1984), οι οποίοι, αποτελούν τους χρηματοπιστωτικούς θεσμούς και μεσολαβητές και η λειτουργία τους, στην περίπτωση αυτή, είναι να συλλέγουν και να επεξεργάζονται τις απαραίτητες πληροφορίες, τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν οι δυνητικοί αποταμιευτές/επενδυτές για τις επιλογές του χαρτοφυλακίου τους.

Η διεύρυνση και εμβάθυνση του χρηματιστηρίου, ωθεί τους συναλλασσόμενους στο να βελτιώσουν την πληροφόρησή τους για τις επιχειρήσεις, με στόχο την αποκομιδή υψηλότερων αποδόσεων με την περισσότερο επικερδή τοποθέτηση των κεφαλαίων τους. (Grossman S.at el, 1980).Αντίθετα, οι επενδύσεις σε ομόλογα, περιλαμβάνουν και διάφορους κινδύνους, όπως για παράδειγμα τον κίνδυνο του πληθωρισμού: Σε περίπτωση που μία τράπεζα έχει αγοράσει ομόλογα με σταθερό επιτόκιο, υπάρχει πιθανότητα η αξία των ομολόγων να διαβρωθεί από τις τάσεις του πληθωρισμού. Ένας άλλος κίνδυνος που φέρουν τα ομόλογα έγκειται στην ξαφνική μείωση των τιμών των επιτοκίων.

Υπάρχουν όμως και ακόμα δύο σημαντικοί κίνδυνοι από την αγορά ομολόγων, που είναι οι εξής: ο πιστοληπτικός κίνδυνος, στον οποίο ο εκδότης είναι χαμηλής οικονομικής φερεγγυότητας και

αδυνατεί να αποπληρώσει το χρέος του και τέλος ο κίνδυνος της ρευστότητας. Η ρευστοποίηση των ομολόγων, εξαρτάται από την προσφορά και την ζήτηση. Υπάρχει ζήτηση για ομόλογα υψηλής φερεγγυότητας αλλά όχι για επισφαλή ομόλογα. (Θάνος Γ.,2009).

1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Είναι ευρέως γνωστό ότι, το καινούργιο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί, όπως η απελευθέρωση των αγορών και η μεταβολή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας, οδήγησαν στην εντατικοποίηση των παραδοσιακών κινδύνων (Αθανάσογλου et al.,2004). Σημειώνεται ότι, ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος ορίζεται ως, η πιθανότητα ζημιάς μίας θέσης ή τοποθέτησης σε χρηματοπιστωτικά μέσα, λόγω μεταβολής της θέσης ή των όρων αυτής. Ο κάθε κίνδυνος έχει τα δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τις δικές του μεθόδους μέτρησης.

Έτσι έχουμε τον κίνδυνο ρευστότητας (liquidity risk),τον πιστωτικό κίνδυνο (credit risk), τον κίνδυνο συναλλάγματος (foreign exchange risk) , τον κίνδυνο διακύμανσης των τιμών των προϊόντων (commodity price risk), τον λειτουργικό κίνδυνο (operational risk) κτλ.

Οι τραπεζικές χρηματοδοτήσεις είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον πιστωτικό κίνδυνο. (Συριόπουλος Κ., 2008).Πιστωτικός κίνδυνος, είναι ο κίνδυνος απώλειας μιας χρηματικής αμοιβής ενός επενδυτή, που οφείλεται στην αδυναμία ενός δανειστή να αποπληρώσει ένα δάνειο. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι στενά συνδεδεμένος με την αναμενόμενη απόδοση (yield) μιας επένδυσης, με τα ομόλογα να αποτελούν το πιο αξιοσημείωτο παράδειγμα. Όσο υψηλότερος είναι ο αντιληπτός πιστωτικός κίνδυνος, τόσο υψηλότερα θα είναι τα απαιτούμενα επιτόκια. Ο πιστωτικός αλλά και ο κίνδυνος ρευστότητας, προκύπτει από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή από την μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Τόσο κατά την διάρκεια, όσο και κατά την μεταφορά τους, τα κεφάλαια αλλάζουν μορφή και μετασχηματίζονται σε κατάλληλα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ώστε να τίθενται σε διαπραγμάτευση και να τιμολογούνται εύκολα (Συριόπουλος Κ., 2008).

1.5 ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Η διαμεσολάβηση και η μετατροπή κεφαλαίων σε χρηματοοικονομικά προϊόντα, διαφοροποιεί τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Η διαφοροποίηση αυτή, αποτελεί τη βάση και την αφετηρία των παραδοσιακών κινδύνων, οι οποίοι εξακολουθούν να υφίστανται και σήμερα, σε ιδιαίτερα αυξημένο βαθμό. Γι' αυτό και ο Κιόχος το 2000 ανέφερε πως ο κίνδυνος ρευστότητας μαζί με τον πιστωτικό κίνδυνο, είναι οι δύο σημαντικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα, γιατί μεταβάλλουν την καθαρή θέση της τράπεζας ή την αξία του χαρτοφυλακίου της.

Εάν η μεταφορά των κεφαλαίων γίνεται απευθείας από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες, οι πλεονασματικές οικονομικές μονάδες αναλαμβάνουν τον κίνδυνο που προέρχεται, από μία πιθανή αδυναμία των ελλειμματικών μονάδων να επιστρέψουν τα κεφάλαια που έχουν δανειστεί. Με την παρέμβαση της τράπεζας αυτή η διαδικασία επιστροφής των χρημάτων απλοποιείται, και ο κίνδυνος διαφοροποιείται. Στην περίπτωση αυτή, οι πλεονασματικές μονάδες καταθέτουν τα χρήματά τους στην τράπεζα, περιορίζοντας στο ελάχιστο τον κίνδυνο μη επιστροφής τους.

Οι τράπεζες με την σειρά τους, είναι οργανισμοί που ακολουθούν συγκεκριμένους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, ελέγχονται από τις διάφορες εποπτικές αρχές με πολλούς τρόπους, έχουν την δυνατότητα να αξιολογούν τους καταθέτες τους και είναι σε θέση να προβλέψουν την ευρωστία ή όχι μιας επένδυσης. Με τους μηχανισμούς στήριξης που διαθέτουν, επενδύουν τα κεφάλαια των καταθετών και αναλαμβάνουν οι ίδιες τον κίνδυνο μη επιστροφής των κεφαλαίων στους αρχικούς καταθέτες. Δεδομένου ότι η Τράπεζα μπορεί να αξιολογήσει τη φερεγγυότητα των δανειζόμενων και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, ο συνολικός πιστωτικός κίνδυνος περιορίζεται σημαντικά, σε σχέση με τον κίνδυνο για τις ίδιες ακριβώς επενδύσεις στην απευθείας (άμεση) μεταφορά των κεφαλαίων(Κιοχος Π.,2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Όταν ξεσπά μια οικονομική κρίση σε μια κοινωνία, προσπαθούν όλοι οι φορείς που απαρτίζουν την κοινωνία, να δώσουν μία ερμηνεία για την κρίση αυτή. Έτσι, γράφονται πολλά άρθρα για την κρίση, γίνονται πολλές μελέτες και αναλύσεις και καταναλώνονται τόνοι χαρτιού στο να βρεθεί μία λύση.(Βαρουφάκης, 2012)

Ήταν σαφής η ερώτηση που έκανε η Βασίλισσα Ελισάβετ σε συνέδριο του London School of Economics το 2009 ρωτώντας τους επιφανείς Οικονομολόγους της χώρας της : τι έφταιξε και φτάσαμε εδώ; όπως επίσης και γιατί δεν το προβλέψατε; Με τον τρόπο αυτό η Βασίλισσα εξέφρασε την απορία της όπως και εκατομμυρίων ανθρώπων, για την παρούσα οικονομική κρίση που έχει ξεσπάσει ένα χρόνο νωρίτερα (Βαρουφάκης Γ.,2012)

Με αφετηρία τα παραπάνω για τα αίτια της κρίσης, ο καθηγητής Διακόπουλος τονίζει πως η Διεθνής Οικονομική κρίση οφείλεται στα παρακάτω αίτια:

α) Στην κατάρρευση της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου και την κατάρρευση ομολόγων καλυμμένων με τα παραπάνω δάνεια, τα οποία αργότερα, ονομάστηκαν τοξικά, σε δυο βασικά χώρες: τις Η.Π.Α. και την Μ. Βρετανία και

β) Στην κακή πορεία της οικονομίας των Η.Π.Α. λόγω του συνεχώς αυξανόμενου Δημοσίου χρέους που οφείλεται:

- Στην παθητικότητα του Εμπορικού Ισοζυγίου τους, δηλαδή στο γεγονός ότι για πολλά χρόνια οι εισαγωγές των Η.Π.Α. ήταν μεγαλύτερες από τις εξαγωγές και στην παθητικότητα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, δηλαδή του συνεχώς αυξανόμενου χρέους των Η.Π.Α. προς άλλες χώρες.
- Στη μεγάλη μείωση της αποταμιεύσεως των Αμερικανών η οποία έκανε αναγκαίο τον δανεισμό κεφαλαίων από άλλες χώρες, για την ανάπτυξη της οικονομίας τους.
- Στις πολύ μεγαλύτερες, από κάθε άλλη χώρα δαπάνες εξοπλισμών, ώστε οι Η.Π.Α. να είναι μία στρατιωτική υπερδύναμη αλλά και για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της χώρας διεθνώς.
- Στη χορήγηση των οικονομικών ενισχύσεων προς μικρότερες χώρες που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα των Η.Π.Α. και

- Στους πολύχρονους και πολυδάπανους πολέμους στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν στους οποίους η Η.Π.Α. πρωταγωνίστησαν (ΔιακόπουλοςΧ.,2009)

Ο Βαρουφάκης αναφέρει πως, η κυριότερη αιτία της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, είναι η μετατροπή του χρέους του τραπεζικού συστήματος σε κρατικό χρέος. Ξεκινώντας λόγω χάρη από τις τράπεζες των Η.Π.Α., στις αρχές του 2008 αρκετές τράπεζες διαφόρων χωρών που είχαν αλληλεξάρτηση από την οικονομία των Η.Π.Α., βρίσκονταν στα πρόθυρα μιας πιθανής χρεοκοπίας. Έτσι αποφασίστηκε, από τις χώρες που είχαν πρόβλημα χρεοκοπίας και προκειμένου να διασωθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το οποίο ολοένα και κατέρρεε, να προβούν οι κυβερνήσεις τους, στην χρηματοδότηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με κρατικά κεφάλαια.

Με την απόφαση να σωθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα με κρατικά κεφάλαια, οι κυβερνήσεις ακολούθησαν πολιτικές λιτότητας και βαριάς φορολογίας προς τους φορολογούμενους, που κλήθηκαν, να καταβάλλουν μεγάλα ποσά προς τα δημόσια ταμεία για την κάλυψη του κρατικού χρέους και τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη, αδυνατώντας να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε χρηματικά διαθέσιμα, κατέφυγαν σε υψηλά ποσά δανεισμού.(Βαρουφάκης Γ., 2012)

Πάντως πολλοί οικονομολόγοι, θεωρούν ότι η εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οφείλεται σε μια σειρά συνδυασμών από πολιτικές-τακτικές τις οποίες εφαρμόζαν τόσο οι επενδυτικές, όσο και οι εμπορικές τράπεζες. Στην μελέτη που έκαναν το 2012 οι Reinhart and Rogoff, τόνισαν μερικά αίτια που οδήγησαν στη σημερινή πραγματικότητα. Τα αίτια αυτά, συνοψίζονται στα εξής: η τιτλοποίηση των στεγαστικών δανείων (securitization), η επεκτατική πιστωτική πολιτική με αύξηση των χορηγήσεων των δανειακών κεφαλαίων, ο περιορισμένος εποπτικός έλεγχος των αρχών σε θέματα κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας των τραπεζών και τέλος οι υψηλές αμοιβές των τραπεζικών στελεχών, ιδιαίτερα σε χορηγήσεις στεγαστικών δανείων.

Επιπλέον ο Βαρουφάκης (2012) αναφέρει πως, το «ιδιωτικό τοξικό χρήμα» με τη μορφή CDO¹s, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιδείνωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Είναι μία από τις πολιτικές που ακολουθούν τα ιδιωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία, για τις μεταξύ τους συναλλαγές προχωρούσαν στην έκδοση του ιδιωτικού τοξικού χρήματος. Η δομή όμως ενός CDO ήταν αρκετά πολύπλοκη γιατί αποτελεί έναν τίτλο, ο οποίος εμπεριείχε άλλους τίτλους (π.χ. δάνεια, ομόλογα) που αφορούν διαφορετικά είδη χρέους. Όσο μεγαλύτερο ήταν το ρίσκο των συγκεκριμένων τίτλων, τόσο αυξανόταν και η απόδοση του συγκεκριμένου CDO. Επομένως, υπήρχε

¹CDO :CollateralizedDefaultObligation

αυξημένη τάση για επένδυση στους ανωτέρω τίτλους, των οποίων η αξία τους ήταν αμφίβολη. Στη συνέχεια, όταν η αγορά των CDOs κατέρρευσε, ακολούθησε και η κατάρρευση ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Υπάρχει γενικά μία συμφωνία μεταξύ των αναλυτών, για τις βασικές κατηγορίες παραγόντων, που συνέτειναν στην δημιουργία της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008 και σύμφωνα με τους Κολλίντζα και Ψαλιδόπουλο(2009) είναι οι εξής:

α) Οι παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισορροπίες:

Τα τελευταία περίπου τριάντα χρόνια η Κίνα, πέτυχε μια εξαιρετική οικονομική ανάπτυξη μέσω των εξαγωγών των βιομηχανικών αγαθών της, στις ΗΠΑ. Οι εξαγωγές αυτές της Κίνας, οδήγησαν σε τεράστια πλεονάσματα το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, τα οποία, τοποθετήθηκαν σε ομόλογα των ΗΠΑ και κράτησαν το δολάριο σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε ενίσχυση της ρευστότητας και του δανεισμού στις ΗΠΑ αλλά και στη συγκράτηση του πληθωρισμού.

β) Υπερβολική Πιστωτική Επέκταση και Μόχλευση:

Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, η πιστωτική επέκταση των ΗΠΑ και των περισσότερων ανεπτυγμένων οικονομιών, υπήρξε εντυπωσιακή, προερχόμενη όχι μόνο από την σχετικά μεγάλη αύξηση της νομισματικής βάσης, αλλά και από την απίστευτη μόχλευση εντός και εκτός των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων και κυρίως των επενδυτικών τραπεζών και των hedge funds.

γ) Ασύμμετρη πληροφόρηση και προβλήματα Εντολέα-Εντολοδόχου:

Η ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρησης σχετικά με τα δομημένα προϊόντα (CDOs- Collateralized Debt Obligations, CDSs- Credit Default Swaps, κ.α.), παρείχε την ευκαιρία στους εκδότες τους, να αναλαμβάνουν υπερβολικό κίνδυνο με αδιαφανή τρόπο, κίνδυνος ο οποίος ούτε τιμολογούταν σωστά και ούτε αντισταθμιζόταν επαρκώς.

δ) Ρυθμιστικά κενά και ελλιπής εποπτεία:

Από το 1999 και μετά, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε άλλες χώρες υπήρξε μια αποστροφή, η οποία είχε πολιτικό-ιδεολογικό υπόβαθρο, στην εφαρμογή (κυρίως από τη Fed και την SEC) ρυθμιστικών μέτρων αναφορικά με την επικινδυνότητα της ανεξέλεγκτης πιστωτικής επέκτασης και της μόχλευσης. Την ίδια περίοδο δημιουργήθηκαν νέες αγορές, χωρίς όμως να συνοδεύονται από κανόνες λογιστικής απεικόνισης και ρυθμιστικού πλαισίου.

2.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΧΡΟΝΩΝ (2009-2015)

Από την παραπάνω ανάλυση γίνεται αντιληπτό, το γεγονός ότι η χρηματοοικονομική κρίση που άρχισε το 2008, κατέδειξε την ανάγκη βελτίωσης πολλών παραμέτρων του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε πολλές χώρες. Ιδιαίτερα δε, για τις ευρωπαϊκές χώρες, πάρθηκαν σημαντικές αποφάσεις που κύριο στόχο είχαν, την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου των οικονομιών των χωρών, καθώς επίσης και την εποπτεία του χρηματοοικονομικού συστήματος, ώστε να διασφαλιστεί, η χρηματοοικονομική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ.

Η χρηματοοικονομική κρίση αποτελεί καταλύτη για την βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην Ε.Ε. ιδιαίτερα δε, στις χώρες της ευρωζώνης. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε απαραίτητη ανάγκη να γίνουν δύο σημαντικά βήματα: α) η δημιουργία και η ενεργοποίηση μηχανισμών στήριξης των χωρών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και β) η ενίσχυση της εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών που ακολουθούνται κάθε φορά, με προτεραιότητα την δημιουργία Τραπεζικής Ένωσης.

2.3 Η ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Μια τέτοια κατάσταση είχε επηρεάσει και την χώρα μας. Το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μία ανακοίνωση στην οποία αναφέρει, πως η χώρα διέρχεται από μία οικονομική και κοινωνική κρίση που δεν είχε ξαναπαρουσιαστεί σε καμία χρονική περίοδο στο παρελθόν από την δημιουργία του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Για την υπέρβαση της κρίσης αυτής και για την ανοικοδόμηση μίας επιτυχούς οικονομίας, θα πρέπει να υπάρχει ενωμένη εθνική δέσμευση από τον πληθυσμό, αφού με τον τρόπο αυτό η χώρα, θα μπορέσει να θέσει τον εαυτό της σε διαφορετική τροχιά για το μέλλον (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Μια πιο τεκμηριωμένη ανάλυση της ανακοίνωσης αυτής, αναφέρει πως στην Ελλάδα θα πρέπει να υπάρξουν αλλαγές μεγάλης εμβέλειας, προκειμένου να καταστεί δυνατή, η μετάβαση της ελληνικής οικονομίας σε ανταγωνιστική και ισχυρή. Μια τέτοια ανταγωνιστική και ισχυρή οικονομία που θα δημιουργηθεί, θα μπορεί να είναι βιώσιμη, θα έχει ανάπτυξη, θα προσφέρει θέσεις εργασίας, θα στηρίζει την κοινωνική συνοχή και τέλος, θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των Ελλήνων πολιτών.(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Από την άλλη πλευρά, ο Βαρουφάκης υποστηρίζει, πως από το 2016 θα υπάρχει ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και επομένως και της ευρωπαϊκής. Η μεταβίβαση της οικονομικής ισχύς από τις ώριμες αγορές στις αναδύμενες αγορές, επιταχύνεται χρόνο με το χρόνο και βάσει της αγοραστικής δύναμης παγκοσμίως, η Κίνα θα ξεπεράσει τις Η.Π.Α. και θα γίνει η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου (Βαρουφάκης, 2012).

Από την άλλη πλευρά η ανάκαμψη στις ώριμες αγορές, εξακολουθεί να βρίσκεται σε αδιέξοδο. Οι κυβερνήσεις και οι καταναλωτές δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε κάποιου είδους δανεισμό, οι επιχειρήσεις δεν κάνουν επενδύσεις και τέλος το εμπόριο σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει σημειώσει μείωση. Οι προβλέψεις του Δ.Ν.Τ δείχνουν ότι, η ανάπτυξη στις ώριμες αγορές αυξήθηκε μόλις κατά 0.3% ,ποσοστό το οποίο θεωρείται πολύ μικρό, σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα (Grant Thornton, 2013).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό, πως ένας από τους πιο σημαντικούς τομείς της οικονομίας που έχει επηρεαστεί κατά πολύ, είναι οι τράπεζες. Με την μείωση των τραπεζικών καταθέσεων του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, περιορίστηκαν σε σημαντικό βαθμό οι χρηματοδοτικές δυνατότητες των ελληνικών τραπεζών και σταμάτησε ο δανεισμός τους σε ιδιώτες και επιχειρήσεις (Προβόπουλος Γ., 2012).

Παρά το γεγονός ότι η ύφεση στην Ελλάδα έγινε αντιληπτή το 2009 σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, εν τούτοις, εμφανίστηκαν σημαντικά προβλήματα στον ελληνικό δημόσιο τομέα και σημειώθηκε αύξηση στα επιτόκια του δανεισμού του. Οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης, υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, που είχε εκδώσει ιδιωτικά ομόλογα. Η διεθνής διατραπεζική αγορά σταμάτησε να δανείζει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και αυτό ήταν λογικό να συμβεί για δύο λόγους:

- 1.το ενέχυρο των ελληνικών ομολόγων που το χρησιμοποιούσαν παλαιότερα για να δανείζονται οι ελληνικές τράπεζες, σταμάτησε να είναι αποδεκτό από τις δανείστριες τράπεζες του εξωτερικού και
- 2.τα ελληνικά ομόλογα που είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους οι ελληνικές τράπεζες μετατράπηκαν σε τοξικές επενδύσεις (Βαρουβάκης, 2012).

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να τονισθεί ότι, παρά το αρνητικό κλίμα που υπήρχε τότε, η καθαρή κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών μέχρι το 2010 παρέμεινε σε θετικά επίπεδα(Τ. τ. Ε, Οικονομικό δελτίο 11/2010).

Το 2012 και το 2015 ξέσπασε με μεγαλύτερη ένταση η οικονομική κρίση. Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι, σημαντικές διαφορές αλλά και πολύ μεγάλες ομοιότητες παρουσίασαν οι δύο χρονικές περιόδους. Παρά το γεγονός ότι η απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να

επεκτείνει τον ELA κατά 3,3 δις ευρώ άνοιξε τις γραμμές πίστωσης των ελληνικών τραπεζών στα 68,3 δις ευρώ, είναι ενδεικτικός ο διαφορετικός τρόπος αντιμετώπισης των ελληνικών τραπεζών από την πλευρά των ευρωπαϊκών θεσμών. Κι αυτό γιατί, οι ελληνικές τράπεζες λόγω των υπεραναλήψεων που αντιμετώπισαν στην τρέχουσα φάση, σχεδόν εξάντλησαν την προαναφερόμενη γραμμή πίστωσης, ενώ τα 3,3 δις ευρώ αποτέλεσαν περιορισμένο όριο για αυτήν την περίοδο

Όσο αφορά τις συγκρίσεις των δύο περιόδων 2012 και 2015 παραθέτουμε τα εξής: η κρίση του 2012 ήταν καταλυτική για τις ελληνικές τράπεζες, αφού από τον Δεκέμβριο του 2009 και μέχρι τον Ιούνιο του 2012 απώλεσαν καταθέσεις ύψους 87 δις ευρώ (Τ. τ. Ε. 2012) Τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2012 χάθηκαν καταθέσεις ύψους 15 δις ευρώ ενώ για το διάστημα Δεκέμβριος 2014 – Φεβρουάριο 2015 ανέρχονται κοντά στα 21 δις ευρώ. Η έλλειψη ρευστότητας που δημιουργήθηκε στις τράπεζες εξαιτίας των αναλήψεων, με τη χώρα να έχει άμεση εξάρτηση από την ΕΚΤ, γίνεται αντιληπτή και στην πραγματική αγορά, αφού οι γραμμές πίστωσης των ιδιωτικών τραπεζών προς τον ιδιωτικό τομέα ατρόφησαν αισθητά. Εδώ, πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι, το 2012 υπήρχαν μικρές τράπεζες, που για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στη τρέχουσα οικονομική κατάσταση, αναγκάστηκαν να αυξήσουν τα επιτόκια καταθέσεων, με αποτέλεσμα οι μεγαλύτερες τράπεζες να προχωρήσουν σε ανάλογες αυξήσεις, προσπαθώντας να γίνουν ανταγωνιστικές σε σχέση με τις μικρότερες και να κρατήσουν τις καταθέσεις στο χαρτοφυλάκιό τους.

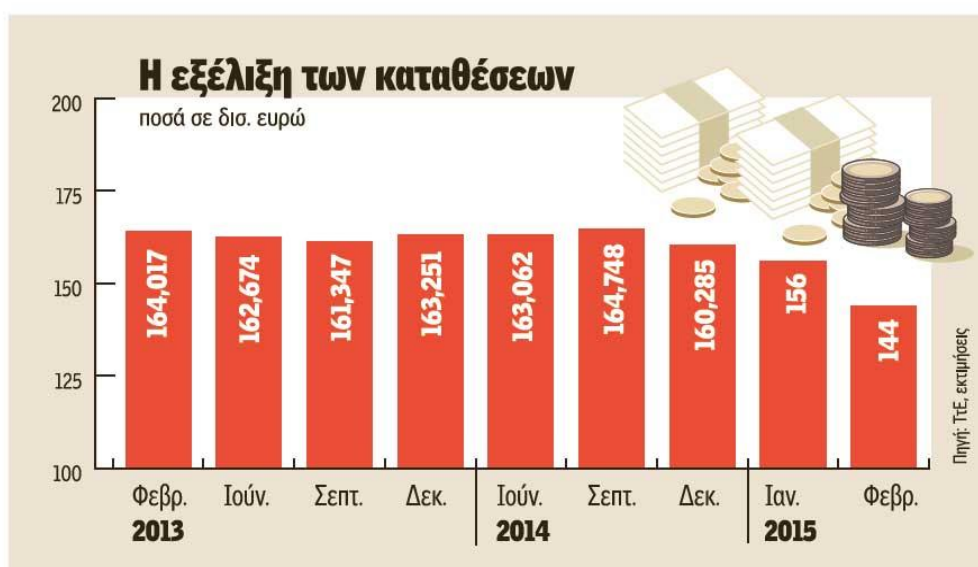
Το παραπάνω γεγονός αύξησε αισθητά το λειτουργικό κόστος των τραπεζών για το 2012 και τις οδήγησε σε σημαντικές ζημιές που μαζί με το PSI και τον ELA διαμόρφωσαν το περιβάλλον της κεφαλαιακής επάρκειας στις τράπεζες που ανακεφαλαιοποιήθηκαν στη συνέχεια.

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας, η μεγαλύτερη εκροή των καταθέσεων είχε διοχετευθεί στο εξωτερικό με την μορφή εμβασμάτων όπως μετρητά, ενώ ένα σεβαστό μέρος είχε διοχετευθεί σε προϊόντα διεθνούς ταυτότητας, όπως είναι τα αμοιβαία κεφάλαια αλλά και ξένα εταιρικά ομόλογα. Έτσι, συνολικά 177 εκατομμύρια δολάρια φεύγουν από την Ελλάδα τον Ιανουάριο του 2014, ενώ τον αντίστοιχο Νοέμβριο 149 εκατομμύρια κι τον Δεκέμβριο 166 εκατομμύρια σύμφωνα με τους Cross Border Capital (Cross Border Capital, 2014)

Για την παραπάνω έρευνα η εταιρία χρησιμοποίησε αριθμοδείκτες και συγκεκριμένα τον σχετικό δείκτη ρευστότητας, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί στην χώρα μας στις 64,3 μονάδες τον Ιανουάριο του 2014 και ήταν τρεις φορές υψηλότερος από τον αντίστοιχο δείκτη για τον Ιανουάριο του 2013 που είχε μέγεθος 29. Όταν ο δείκτης αυτός είναι πάνω από 50 μονάδες, τότε θεωρείται επέκταση της ρευστότητας, ενώ εάν είναι μικρότερος από το 50 σημαίνει συρρίκνωση.

Παρόλο που είναι κοινά αποδεκτό από την διεθνή βιβλιογραφία, πως όταν ομαλοποιείται μία άσχημη κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στην οικονομία, το ίδιο το σύστημα επανέρχεται σταδιακά στην αρχική του κατάσταση, εν τούτοις ούτε και το 2015 οι τράπεζες πέτυχαν κερδοφορία, κυρίως λόγω του κόστους του ELA. Και αυτό είναι εύκολο να κατανοηθεί, γιατί οι γραμμές πίστωσης των τραπεζών προς την πραγματική οικονομία δεν είναι τόσο ανοικτές όσο αρχικώς προβλεπόταν, με αποτέλεσμα τα σχέδια για ανάπτυξη να μην είναι σε θέση να πραγματοποιηθούν.

Παρακάτω παρατηρούμε την εξέλιξη των καταθέσεων στις δύο μεγάλες περιόδους της οικονομικής κρίσης από το 2013-2015

Πηγή :Ημερησία Μάρτιος 2015

2.4 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ο τραπεζικός τομέας θεωρείται ο πυρήνας του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος, ο οποίος κατέχει το 85% του ενεργητικού (Θωμόπουλος Π., 2006). Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και με την πρωτοβουλία Καρατζά το 1987, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει μετασηματιστεί σ' έναν από τους πιο ανταγωνιστικούς και δυναμικούς τομείς της οικονομίας και αποτελεί τον στυλοβάτη και αιμοδότη της επιχειρηματικότητας στην ελληνική οικονομία. (Θωμόπουλος Ν., 2009).

Συμφώνα με τον Θωμόπουλο η ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος τα τελευταία χρόνια, ενισχύθηκε σημαντικά από τα παρακάτω γεγονότα: Πρώτον, η εγχώρια θεσμική απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και η κατάργηση των διοικητικών περιορισμών στις τιμές και στις ποσότητες, όπως πχ την μείωση του ποσοστού υποχρεωτικών καταθέσεων από 12% σε 2%, έδωσε την ευκαιρία στις τράπεζες να καθορίσουν αυτόματα τις τιμολογιακές τους πολιτικές.

Δεύτερον, η μεταβολή του θεσμικού πλαισίου κανόνων και εποπτείας των τραπεζών, η απορρύθμιση βασικών πτυχών λειτουργίας των τραπεζών και η προσαρμογή τους στις ρυθμίσεις και στους κανόνες της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς όπως αυτή διαμορφώθηκε τον Μάιο του 1994.

Τρίτον, η αύξηση του ανταγωνισμού από τις εγχώριες και ξένες τράπεζες που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα, εξαιτίας των θεσμικών αλλαγών και γενικότερων θετικών συνθηκών της ελληνικής οικονομίας, ανάγκασε τις τράπεζες σε πιο επιθετικές στρατηγικές καθώς και σε ανάπτυξη όλου του φάσματος των τραπεζικών εργασιών.

Και τέταρτον, με την πλήρη ένταξη της Ελλάδας στην ζώνη του Ευρώ το 2001, διευκολύνθηκε σε μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών.

Επιπλέον, ο Μπρισίμης θεωρεί πως ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που έδωσε ώθηση στον τραπεζικό τομέα, είναι η μακροοικονομική βελτίωση της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, που οδήγησε σε αύξηση των τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων (Brissimis et al., 2004). Η ταχεία τεχνολογική πρόοδος και η ανάπτυξη νέων συστημάτων παραγωγής, πρόσθεσαν νέα κανάλια διανομής και ταυτόχρονα, ποιότητα και ταχύτητα στην εξυπηρέτηση και στις υπηρεσίες που πρόσφεραν προς τους πελάτες. Τέλος, οι αυξανόμενες μεταβολές των αναγκών των επιχειρήσεων, ανάγκασαν τις τράπεζες, να αυξήσουν τα χαρτοφυλάκια των προϊόντων και υπηρεσιών που διέθεταν (Θωμόπουλος Ν., 2009)

2.5 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΕ ΚΑΙΡΟ ΚΡΙΣΗΣ

Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης ήταν σαφώς περιορισμένες, σε σχέση με εκείνες στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Ελληνική ένωση Τραπεζών, 2010). Υπάρχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τραπεζικού συστήματος που το κάνουν επιρρεπείς σε κρίσεις, ενώ ταυτόχρονα το καθιστούν πολύ

σημαντικό για την γενικότερη οικονομική και κοινωνική ευημερία. Τα χαρακτηριστικά, αυτά είναι τα παρακάτω:

- Η μόχλευση των Τραπεζών: Η μόχλευση των τραπεζών αποτελεί κατά βάση, την πηγή όλων των προβλημάτων τους, λόγω του γεγονότος ότι η τράπεζα δεν επενδύει μόνο τα δικά της κεφάλαια, αλλά κυρίως κεφάλαια τρίτων, που βρίσκονται στην κατοχή της, υπό μορφή καταθέσεων.(Ελληνική ένωση Τραπεζών, 2009).
- Η ρευστότητα των τραπεζών: Στις περισσότερες οικονομίες, οι τράπεζες μετατρέπουν βραχυπρόθεσμες λήξεις σε μακροπρόθεσμες. Έχοντας στην κατοχή τους καταθέσεις μέσο-βραχυπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα, χορηγούν δάνεια μέσο-μακροπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα. Η ανισότητα των καταθέσεων και των χορηγήσεων οδηγεί σε μειωμένη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Για την αύξηση της ρευστότητας, το τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να προχωρήσει σε εσπευσμένη είσπραξη δανείων ή σε αναχρηματοδότηση δανείων που λήγουν, γεγονός που θα καταλήξει σε μείωση της αξίας των επενδύσεών της.
- Η διαχείριση των πληροφοριών γίνεται από τις τράπεζες: Τα τραπεζικά συστήματα έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες τόσο των δανειστών τους, όσο και των πελατών τους και είναι υπεύθυνα για την διαχείριση των πληροφοριών αυτών. Η ορθή τους διαχείριση μπορεί να είναι καθοριστική για τις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι δανειστές και οι πελάτες συμμετέχουν.
- Τραπεζική φερεγγυότητα και αλληλεπίδραση ρευστότητας: Αναφέρθηκε παραπάνω ότι η αύξηση της ρευστότητας των τραπεζών θα οδηγούσε στην μείωση της αξίας των επενδύσεών τους. Η απαίτηση αποπληρωμής των δανείων από το σύνολο των τραπεζικών ιδρυμάτων, οδηγεί σε μείωση της ποιότητας των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων, που με την σειρά της, οδηγεί σε ανικανότητα της τράπεζας να αποπληρώσει τους δανειστές της δηλαδή τους καταθέτες και τις επιχειρήσεις. Σε μία τέτοια περίπτωση, οι τράπεζες αναλαμβάνουν να πουλήσουν σε χαμηλές τιμές τα περιουσιακά στοιχεία που τους ανήκουν, γεγονός που μειώνει τις τιμές όλων των περιουσιακών στοιχείων της οικονομίας και ακολουθεί η ύφεση. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η φερεγγυότητα των τραπεζών. Ακόμα και φήμες για την μη φερεγγυότητα ορισμένων τραπεζών, οδηγούν τους καταθέτες σε απομάκρυνση των κεφαλαίων τους από αυτές.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν περιορισμένες, σε σχέση με τραπεζικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Ελληνική ένωση τραπεζών, 2010). Αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους:

1. Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους, όπως οι τράπεζες του εξωτερικού που αντιμετώπιζαν πρόβλημα ρευστότητας, «τοξικά ομόλογα»², των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Επομένως δεν ήταν υποχρεωμένες να καταγράψουν ζημιές από τέτοια τοξικά ομόλογα, όπως έκαναν οι αντίστοιχες τράπεζες του εξωτερικού. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί, ότι οι τράπεζες της χώρας μας δεν είχαν κανένα λόγο να επενδύσουν σε τέτοιου είδους ομόλογα, καθώς η ανάπτυξη τους κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών βασίστηκε σε πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες όπως: στην επέκταση της δραστηριότητάς τους, στην καταναλωτική και στεγαστική πίστη, στην απελευθέρωση του νομικού τους πλαισίου και στην εισαγωγή νέων τεχνολογικών καινοτομιών (Brissimis S., et al., 2008).
2. Οι ελληνικές τράπεζες διέθεταν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, επομένως ήταν θωρακισμένες απέναντι στους κινδύνους που ανέκυψαν, με αποτέλεσμα να είναι ασφαλείς και οι καταθέτες τους. Η φερεγγυότητα των τραπεζών δεν κινδύνεψε από αυτή την κρίση, διότι δεν υπήρχαν κανάλια αλληλεπίδρασης μεταξύ ξένων και ελληνικών τραπεζών, ώστε να επηρεάσουν την λειτουργία των ελληνικών τραπεζών και να μεταφερθούν οι διάφορες δυσλειτουργίες που είχαν δημιουργηθεί τότε, στην ελληνική οικονομία. Ο μοναδικός διάλογος που αφορούσε την Ελλάδα ήταν τα επιτόκια που είχαν δημιουργηθεί στην τραπεζική αγορά και ήταν επόμενο να υιοθετηθούν από τις ελληνικές τράπεζες, αφού οι τελευταίες είναι κάτω από την εποπτεία της Ε.Κ.Τ. (Κώνστας Χ., 2010).

Τα μέτρα που ελήφθησαν από την ελληνική κυβέρνηση σε ότι αφορά την αντιμετώπιση της χρηματοοικονομικής κρίσης ήταν τα εξής:

²Το τοξικό ομόλογο είναι ένα ομόλογο του οποίου η τιμολόγηση είναι πιθανόν αναξιόπιστη και ανομοιογενής είτε επειδή υπάρχει έλλειψη διαφάνειας στη δομή του είτε επειδή δεν υπάρχουν πρόσφατα στοιχεία συναλλαγών. Επίσης, ένα ομόλογο θεωρείται τοξικό, εάν το περιουσιακό στοιχείο που χρησιμοποιείται ως εγγύηση είναι τοξικό, όπως έχουν πρόσφατα εξελιχθεί τα στεγαστικά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (subprimemortgages) και επίσης τα «Εναλλακτικού Βαθμού Α» (Alt-A) τιτλοποιημένα στεγαστικά δάνεια (Residential Mortgage Backed Securities - RMBS), των οποίων ο βαθμός ρίσκου πέφτει ανάμεσα σε αυτό των πλήρους και μειωμένης εξασφάλισης υποθηκών. Ως αποτέλεσμα, ο κάτοχος του ομολόγου μπορεί είτε να το κρατήσει στην κατοχή του έως ότου υπάρξει πιο αξιόπιστη τιμολόγηση, είτε, εάν διαλέξει να το πουλήσει, να το προσφέρει στην αγορά με μεγάλη έκπτωση σε σχέση με την ονομαστική του αξία. («Toxic Bonds for sale – cheap», Isabelle Clary, 10 November 2008, in Pensions & Investments).

- Ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών: τα μέτρα που ελήφθησαν μέσω του Ν.3723/2008 αφορούσαν το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας των τραπεζών και ήταν ύψους είκοσι οχτώ εκατ. Ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό, δεν ήταν πρόγραμμα διάσωσης των τραπεζών, αλλά πρόγραμμα ενίσχυσης της οικονομίας μέσω των τραπεζών. Είχε συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και προσδιορισμένη από το νόμο, ημερομηνία λήξης. Δεν αφορούσε την παροχή μετρητών από το κράτος προς τις τράπεζες αλλά συνδυασμό ομολόγων και εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009).
- Την εγγύηση των καταθέσεων: τα μέτρα που ελήφθησαν, αφορούσαν την ενίσχυση του τραπεζικού συστήματος και κυρίως την εγγύηση των καταθέσεων, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό ενσωμάτωση των κοινοτικών διατάξεων και περιλαμβάνουν, αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο για τις καταθέσεις των τραπεζών, αύξηση του ορίου αποζημίωσης των καταθέσεων και ετήσια διαβάθμιση των πιστωτικών ιδρυμάτων με ποιοτικά κριτήρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

3.1:ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

3.1.1: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ-ΒΑΣΙΛΕΙΑ Ι(1998)

Η επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε το 1974, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός ρυθμιστικού εποπτικού πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο θα λειτουργούν παγκοσμίως τα πιστωτικά ιδρύματα. Η επιτροπή, συνεδριάζει με τη βοήθεια της Διεθνούς Τράπεζας Διακανονισμών³ και συντονίζεται από τους εξής φορείς: την ομάδα των G - 20⁴ και από το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.⁵

Η Επιτροπή της Βασιλείας καθόρισε το πιο σημαντικό πλαίσιο, το οποίο ονομάστηκε Βασιλεία Ι και ήταν, το Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών (Basel Capital Accord, 1988). Ο στόχος της Βασιλείας Ι, ήταν ο καθορισμός ποσοστού των ιδίων κεφαλαίων που έπρεπε να διατηρούν οι τράπεζες και πιο συγκεκριμένα, οι τράπεζες υποχρεούνταν να διατηρούν μετοχές ύψους 4% επί των σταθμισμένων στον κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού τους και 8% από τα ίδια τους κεφάλαια.

Η εφαρμογή των στόχων της επιτροπής, ξεκίνησε να εφαρμόζεται το 1992 προκειμένου να καθοριστεί η υποχρέωση των τραπεζών για τη διατήρηση των ελαχίστων υποχρεωτικών διαθεσίμων προς κάλυψη πιθανών ζημιών, ώστε να μην αντιμετωπίσουν διάφορα πρόβλημα λειτουργίας στο μέλλον (Τράπεζα της Ελλάδας, 2011).

3.1.2: ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ (2004)

Η εξέλιξη της Βασιλείας Ι θεωρείται το νέο σύμφωνο για την Κεφαλαιακή επάρκεια που ενσωματώνεται στην Βασιλεία ΙΙ και η Επιτροπή της Βασιλείας, για την τραπεζική εποπτεία, το

³BIS : Bank of International Settlement

⁴G – 20 : οι 20 πλουσιότερες χώρες του κόσμου

⁵FSB : Financial Stability Board

εξέδωσε στις 26 Ιουνίου του 2004. Στην Ελλάδα η ενσωμάτωση του νέου Συμφώνου πραγματοποιήθηκε μέσω της ενσωμάτωσης της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας. (Γκόρτσος Χ.,2007).

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας II είναι οι ακόλουθες και αφορούν τα εξής:

- την τροποποίηση του πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων, έναντι του πιστωτικού κινδύνου και την προσθήκη διάφορων απαιτήσεων που δεν υπήρχαν πριν και αφορούν τον λειτουργικό κίνδυνο. (Πυλώνας I),

-την καθιέρωση διαδικασιών για το διαρκή έλεγχο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών (Πυλώνας II) και

- στην ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες, μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων (Πυλώνας III).

Στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, προβλέπονται εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, που θεωρούνται πιο συγκεκριμένες όσο αφορά τον κίνδυνο, επιτυγχάνοντας έτσι, την σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου.

Η Βασιλεία II είναι η κωδικοποιημένη ονομασία του νέου πλαισίου κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών, που έχει ψηφισθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Οδηγίες 2006/48/EC και 2006/49/EC) και αναμένεται να αντικαταστήσει το υφιστάμενο πλαίσιο (Βασιλεία I) από τις αρχές του 2007. Η Βασιλεία I είχε πολλές θετικές επιπτώσεις στην ευρωστία των τραπεζών, καθώς οδήγησε τις τράπεζες σε αύξηση των κεφαλαίων τους. Είναι όμως ένα τυποποιημένο σύστημα (one size fit all) που επιτρέπει μικρές διαφοροποιήσεις κατά τράπεζα και δεν καλύπτει τις καινοτομίες που παρουσιάστηκαν στην αγορά(π.χ. πιστωτικά παράγωγα, τιτλοποίηση κτλ) (Καλφάογλου Φ., 2006).

Στο ίδιο άρθρο ο Καλφάογλου (2006), αναφέρει την επίδραση της Βασιλείας II, στους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα και είναι οι εξής:

- Επιμερισμός του Κινδύνου

Είναι προφανές ότι η ραγδαία αύξηση του μεγέθους και της πολυπλοκότητας της αγοράς, όπως αναφέρεται στην διεθνή βιβλιογραφία, πρόσθεσε νέες διαστάσεις στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής αποτελεσματικότητας και σταθερότητας. Μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες, είναι η τιτλοποίηση απαιτήσεων και η χρήση πιστωτικών παραγώγων.

Το νέο πλαίσιο, εισάγει για πρώτη φορά ρυθμίσεις για τις τράπεζες, που χρησιμοποιούν την τεχνική της τιτλοποίησης για τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου εκτός των ισολογισμών τους και αναγνωρίζει τα πιστωτικά παράγωγα ως τεχνική μείωσης του κινδύνου. (Παπαδήμος Λ., 2006) Αυτή

η διαδικασία, αναμένεται να βοηθήσει τις τράπεζες να έχουν ορθότερο επιμερισμό του κινδύνου τους μέσα στο οικονομικό σύστημα που λειτουργούν. Ένα παράδειγμα για τα παραπάνω είναι οι εταιρίες επενδύσεων υψηλής μόχλευσης, οι οποίες έχουν σημαντικές τοποθετήσεις σε πιστωτικά παράγωγα χωρίς να υπόκεινται σε ρυθμιστικούς κανόνες.

- Διάχυση Πληροφοριών

Η Βασιλεία II δίνει μεγάλη έμφαση στη διαφάνεια και τη διάχυση των πληροφοριών, αφού αφιερώνει ολόκληρο τον τρίτο πυλώνα στην πειθαρχία της αγοράς. Η έννοια της πειθαρχίας στην αγορά δεν είναι καινούργια και μπορεί να αναχθεί σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους, στο αόρατο χέρι (invisible hand) του Άνταμ Σμιθ. Στη σύγχρονη χρηματοοικονομική θεωρία, παίρνει πιο συγκεκριμένη μορφή και νοείται ως το σύνολο των μέτρων που μπορούν να υιοθετήσουν ομαδικά οι παράγοντες της αγοράς για να «τιμωρήσουν» μια τράπεζα σε περίπτωση υπερβολικής ανάληψης κινδύνων.

- Εταιρική Διακυβέρνηση

Ο Σ.Ε.Δ⁶ ορίζει την Εταιρική Διακυβέρνηση (Corporate Governance)-(ΕΔ) ως ένα σύνολο κανόνων, που εφαρμόζονται στις Ανώνυμες Εταιρείες και ρυθμίζουν τη λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου, σε σχέση με τους μετόχους της εταιρείας. Με την ΕΔ επιδιώκεται η υπεύθυνη οργάνωση, λειτουργία, διοίκηση και έλεγχος μιας εταιρείας, με στόχο την αύξηση της αξίας της και τη προστασία των έννομων συμφερόντων όλων των μετόχων της, κυρίως όμως των μετόχων μειοψηφίας, έναντι των μεγαλομετόχων. Όσο αφορά τις τράπεζες, εταιρική διακυβέρνηση νοείται το σύνολο των συστημάτων και διαδικασιών που έχουν θεσμοθετηθεί, για την επίλυση αντιθέσεων που δημιουργούνται, εντός των τραπεζών. Η Επιτροπή της Βασιλείας II, έχει δημοσιοποιήσει οκτώ αρχές που οριοθετούν την έννοια της ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες. Το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II, δίνει μεγάλη βαρύτητα στις αρχές αυτές και απαιτεί από τις τράπεζες, ιδίως αυτές που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθόδους μέτρησης και διαχείρισης των κινδύνων, να υιοθετήσουν ένα ισχυρό και αποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης.

- Διαχείριση Κινδύνων

⁶Σύνδεσμος Επενδυτών Διαδικτύου

Το πλαίσιο της Βασιλείας II έχει δύο κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα: το πρώτο είναι ότι παρέχει κίνητρα (incentive -based) και το δεύτερο ότι επικεντρώνεται στον κίνδυνο (risk-based). Δίνει κίνητρα, για να αναπτυχθούν συστήματα διαχείρισης κινδύνων και έχει εδραιωθεί η πεποίθηση, ότι η Βασιλεία II δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως μια υποχρέωση προς την εποπτική αρχή, αλλά ως μια ευκαιρία για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων. Αν οι τράπεζες εκμεταλλευθούν αυτή την ευκαιρία, θα καταλήξουν σε καλύτερη αναγνώριση, ποσοτικοποίηση και εκτίμηση του κινδύνου. Οι διαδικασίες αυτές δεν είναι καινούργιες αλλά θα γίνουν συστηματοποιημένες και αυστηρές, με αποτέλεσμα να μειώνεται η πιθανότητα κακών αποφάσεων αλλά και να υπάρχει ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης, το οποίο θα ενεργοποιείται νωρίς και θα λαμβάνονται διαθρωτικές αποφάσεις.

- Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών

Τέλος το πλαίσιο της Βασιλείας II υιοθετεί την αρχή ότι, οι προβλέψεις, καλύπτουν αναμενόμενες ζημιές, ενώ τα κεφάλαια που υπάρχουν καλύπτουν μη αναμενόμενες ζημιές. Οι τράπεζες που θα εφαρμόσουν τις καινούργιες πρακτικές και τις καινούργιες μεθοδολογίες, είναι υποχρεωμένες να εκτιμήσουν τις παραμέτρους κινδύνου (όπως είναι το ύψος ανοίγματος κατά τον χρόνο αθέτησης – exposure at default – EAD, η πιθανότητα αθέτησης – probability of default – PD, αλλά και η ζημιά ως το ποσοστό του ανοίγματος κατά τον χρόνο αθέτησης – loss given default – LGD) και που τις οδηγούν στον υπολογισμό των αναγκαίων προβλέψεων και κεφαλαίων. Συνεπώς δημιουργείται μια ασπίδα προστασία, που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για την απορρόφηση ζημιών, χωρίς να κλονισθεί η ευρωστία της τράπεζας.

3.1.3:ΒΑΣΙΛΕΙΑ III (2009)

Από το 2009 η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, έχει εκδώσει μια σειρά συμβουλευτικών εγγράφων, με σκοπό την αναθεώρηση των υφιστάμενων κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τον τραπεζικό τομέα. Οι προτεινόμενοι κανονισμοί, αποτέλεσαν αντικείμενο εκτεταμένου διαλόγου, από κεντρικούς τραπεζίτες, εμπειρογνώμονες, δημοσιογράφους, συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας νέας δέσμης κανόνων που θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις του πλαισίου της Βασιλείας II. Τον Νοέμβριο του 2010, κατά τη σύνοδο κορυφής της G20 στη Σεούλ, οι εθνικές αρχές ενέκριναν το τελικό κείμενο των συμφωνιών της Βασιλείας III.

Τον Σεπτέμβριο του 2010 η Επιτροπή της Βασιλείας, δημοσιεύει τους νέους κανόνες, που ισχύουν για τις αλλαγές που επέρχονται στα πιστωτικά ιδρύματα. Σύμφωνα με τους νέους κανόνες έχουμε τα εξής: (Τράπεζα της Ελλάδας, 2012)

1.Ο ορισμός του κεφαλαίου θα περιλαμβάνει τις κοινές μετοχές και τα αποθεματικά κεφάλαια. Ο δείκτης της κεφαλαιακής επάρκειας θα αυξηθεί από 4% σε 6%.

2.Η απαιτούμενη αναλογία των ιδίων κεφαλαίων, προς τα σταθμισμένα με κίνδυνο στοιχεία του ενεργητικού, θα αυξηθεί από 2% σε 4,5%.

3.Οι νέοι κανόνες θα εισάγουν ένα νέο όριο για το κεφαλαιακό αποθεματικό, το οποίο ονομάζεται buffer, θα πρέπει να είναι πάνω από 2,5% και να αποτελείται από κοινές μετοχές.

Σε περιόδους ακραίων καταστάσεων (όταν ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών γίνει πάνω από 7%), τα οικονομικά ιδρύματα, θα εξουσιοδοτούνται να αξιοποιήσουν αυτό το υπερβάλλον κεφάλαιο, με την περικοπή της κατανομής των μερισμάτων ή των μπόνους. Τα μέτρα αυτά, αναμένονται ότι θα επιλύσουν το πρόβλημα της Βασιλείας II, σύμφωνα με το οποίο, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις ήταν ανεπαρκείς, για να καλύψουν μεγάλες απώλειες.

4.Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει επίσης, τη σύσταση ενός αντικυκλικού πλεονάσματος του κεφαλαίου, το οποίο θα κυμαίνεται μεταξύ 0% και 2,5% και θα ισχύει μόνο σε περιόδους υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης (το οποίο είναι βασισμένο, στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών ρυθμιστικών αρχών). Ο σκοπός αυτού του κανόνα είναι, να διορθωθεί η επίταση των κυκλικών διακυμάνσεων της Βασιλείας II, ιδίως σε περιόδους οικονομικής επέκτασης. Επιπλέον, οι προτεινόμενοι κανονισμοί, στοχεύουν στην ενίσχυση αυτού του συστήματος, με την καθιέρωση ενός δείκτη μόχλευσης της τάξης του 3%, όπου σε κάθε περίπτωση, η αναλογία κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού θα πρέπει να είναι πάνω από το όριο αυτό.

5.Και τέλος οι μεγάλες τράπεζες θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες όμως ακόμα δεν έχουν καθοριστεί.

Ο Wellink (2011) επισημαίνει ορισμένα θετικά στοιχεία της Βασιλείας III, τα οποία μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

-Αυξάνεται σημαντικά η ποιότητα και η ποσότητα των τραπεζικών κεφαλαίων, με μεγαλύτερη έμφαση στα ίδια κεφάλαια.

-Εισάγεται ένας απλός δείκτης μόχλευσης, ο οποίος θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας, ενάντια στην υπερβολική μόχλευση.

-Με την χρήση συγκεκριμένων κεφαλαιακών δεικτών, το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης, παρέχει στις τράπεζες ένα ισχυρό κίνητρο να δημιουργούν ένα επιπλέον κεφάλαιο στις ανοδικές περιόδους, ενώ το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα συμβάλει στην προστασία των τραπεζών από τις επιπτώσεις της προ-κυκλικότητας.

-Τέλος, η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και τα πρότυπα ρευστότητας, θα διασφαλίζουν ότι οι τράπεζες θα διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τον παραπάνω κίνδυνο, διατηρώντας επαρκή αποθέματα ρευστότητας.

Υπάρχουν γενικά διάφορες γνώμες για τις επιπτώσεις της Βασιλείας III, στην κερδοφορία των τραπεζών, στις τιμές των μετοχών και στην αύξηση των επενδύσεων. Το 2012 ο Ingves στην μελέτη του, υποστηρίζει ότι το νέο εποπτικό πλαίσιο είναι απλούστερο και ισχυρότερο, γιατί με τους νέους κανόνες που έχουν ψηφιστεί, επιταχύνεται μία λογική σταθερότητα σε σχέση με τα συνολικά τραπεζικά κεφάλαια. Παρόλα αυτά υπάρχει ένα ευρύ φάσμα κινδύνων εντός και εκτός των τραπεζικών επιχειρήσεων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Σε συνέχεια της παραπάνω θεωρίας ο Caruana (2012) υποστηρίζει πως δεν αρκεί μόνο η πλήρης και έγκαιρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III, αλλά απαιτούνται δράσεις και μεταρρυθμίσεις, σε όλους τους τομείς της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής.

Οι Horan και Chan (2012) υποστηρίζουν πως η αναμενόμενη μείωση της κερδοφορίας των τραπεζών, λόγω της εφαρμογής των νέων διατάξεων, δεν είναι σίγουρο πως θα επηρεάσει την αξία των μετοχών των τραπεζών και την απόδοσή τους. Πολλοί ερευνητές πιστεύουν πως η επικείμενη μείωση των κερδών των πιστωτικών ιδρυμάτων θα επηρεάσει αρνητικά την απόδοση των μετοχών. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ερευνητές που υποστηρίζουν, ότι οι τραπεζικές μετοχές μπορούν να επωφεληθούν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, εάν η αγορά δείξει μεγαλύτερη έμφαση στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επιπλέον, αναφέρουμε τρεις επισημάνσεις σχετικά με τις αναμενόμενες επιπτώσεις που ελλοχεύουν με την εφαρμογή των νέων διατάξεων της Βασιλείας III (Γκόρτσος Χ., 2011):

- Η επιτακτική ανάγκη μείωσης του κόστους των τραπεζών, είναι πιθανόν να τις οδηγήσει σε έναν κύκλο μετατόπισης των δραστηριοτήτων τους σε χώρες με χαλαρό ρυθμιστικό εποπτικό πλαίσιο ή σε τμήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που τελούν υπό ήπια ρυθμιστική και εποπτική παρέμβαση.
- Τα πιστωτικά ιδρύματα με την εφαρμογή των νέων διατάξεων μπορεί να οδηγηθούν σε περιορισμό της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων, με άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και στην ανάπτυξη.

- ο Η ανάγκη ανάκτησης τεραστίων κεφαλαίων από τις αγορές, ιδίως με την έκδοση κοινών μετοχών, θα έχει ως αντίκτυπο την αναμενόμενη μείωση των αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων τους, που θα τις φέρει σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας, οι οποίες θα μείνουν σταθερές ή θα τείνουν να αυξάνονται

Κλείνοντας, η Fitch Rating εκτιμά σε έκθεση της⁷, πως με το νέο εποπτικό πλαίσιο, τα 29 παγκόσμια συστημικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (G-SIFI)⁸ θα χρειαστούν κεφάλαια ύψους 566 δις. δολαρίων για να καλύψουν τους νέους κεφαλαιακούς κανόνες, μέχρι και την πλήρη εφαρμογή του πλαισίου που έχει οριστεί ως η 1^η Ιανουαρίου 2019. Στην ίδια έκθεση, επισημαίνει πως οι εποπτικές αρχές πιθανότητα θα πιάσουν τα πιστωτικά ιδρύματα, να πετύχουν τους κεφαλαιακούς τους στόχους νωρίτερα.

Ας μην ξεχνάει ο αναγνώστης πως, η πώληση ή εκκαθάριση ανοιγμάτων που υπόκεινται σε υψηλούς συντελεστές στάθμισης, σύμφωνα με τους νέους κανόνες, θα αποτελέσει μία ακόμα στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τέλος, υποστηρίζεται πως δημιουργούνται κίνητρα στις τράπεζες στο να αλλάξουν την πολιτική τους και να μετακυλήσουν μέρος του κόστους στους δανειολήπτες, να προβούν σε περαιτέρω μείωση των εξόδων τους, να εντείνουν την αναζήτηση κεφαλαίων μέσω τιτλοποιήσεων καθώς και να αναζητήσουν διέξοδο σε τομείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος, που υπόκεινται σε πιο ήπια ρύθμιση, όπως η σκιώδης «τραπεζική»⁹.

⁷Fitch Rating (2012), Stricter Basel III capital rules pose return on equity challenge for global banks, <http://uk.reuters.com/article/2012/05/17/idUKWLB988720120517>

⁸Συστημικά σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, (G-SIFI), βλέπετε σχετικά, https://www.financialstabilityboard.org/publications/r_131111.pdf

⁹Στα αγγλικά ο όρος είναι «shadowbanking», βλέπετε σχετικά άρθρο της LauraKodres(2013) <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2013/06/basics.htm> και σχετικά άρθρα στην δικτυακή σελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://ec.europa.eu/internal_market/finances/shadow-banking/index_en.htm

3.2: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

3.2.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Πολλές μελέτες έχουν γραφτεί για την κερδοφορία των τραπεζών¹⁰. Ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί τον κυρίαρχο κλάδο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και ειδικά για την Ελλάδα, το ενεργητικό των τραπεζών, αποτελεί το 80% περίπου του συνολικού ενεργητικού του συστήματος. Ο Ασημακόπουλος (2008) υποστηρίζει πως η αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζών, η οποία συνδέεται με την γενικότερη αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δίνει την δυνατότητα σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις να απολαμβάνουν υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας με χαμηλότερο κόστος. (Ασημακόπουλος Ι., 2008).

Πολλοί μελετητές έχουν κατατάξει τους παράγοντες της τραπεζικής κερδοφορίας σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Εσωτερικοί οικονομικοί παράγοντες, είναι αυτοί που σχετίζονται με την λειτουργία της ίδιας της τράπεζας και τις αποφάσεις των διοικήσεών τους. Ορισμένοι εσωτερικοί παράγοντες μπορεί να θεωρηθούν οι εξής:

- Μέγεθος τράπεζας (size) – κεφαλαιακή επάρκεια (capital)

Η έννοια του μεγέθους (size) μιας τράπεζας, ταυτίζεται με την έννοια του κεφαλαίου της (capital) σύμφωνα με τους Demirguc και Maksimovic (1998). Υπάρχει θετική συσχέτιση, ανάμεσα στο μέγεθος της τράπεζας και στην κερδοφορία της (Μπρισίμης Σ., 2005) Μετά από τις συγχωνεύσεις των τραπεζών, ιδιαίτερα μετά το 2000 και την απελευθέρωση του νομικού και θεσμικού πλαισίου τους, οι τράπεζες γίνονται τραπεζικοί όμιλοι και διαπραγματεύονται καλύτερα στην διεθνή αγορά. (Athanasoglou I., et al 2005).

- Ιδιοκτησιακό καθεστώς (ownership)

¹⁰ ΒΛΕΠΕ Τί νκακ 1

Το θεσμικό καθεστώς κάτω από το οποίο λειτουργεί μία τράπεζα, καθώς επίσης και το νομικό πλαίσιο που υπήρχε (δημόσιου ή ιδιωτικού φορέα), καθόριζε την κερδοφορία της, τουλάχιστον μέχρι το 2001 (Athanasoglou, Brissimis και Delis (2008). Μετά την εισαγωγή της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, οι τράπεζες ακολούθησαν την πολιτική της ΕΚΤ. Σε πρόσφατες μελέτες όπως αυτή του Scott το 2011, δείχνει ότι το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν παίζει σημαντικό ρόλο στην κερδοφορία των τραπεζών.

➤ Ρευστότητα (liquidity)

Η ρευστότητα, αποτελεί εξίσου σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της κερδοφορίας των τραπεζών, σύμφωνα με τους Σταϊκούρα και Στέλιανο το 1999, οι οποίοι εξέτασαν έναν συγκεκριμένο αριθμοδείκτη, που εκφράζεται ως ο λόγος των δανείων που χορηγεί μια τράπεζα, προς τις καταθέσεις που διαθέτει και απέδειξαν ότι με βάση αυτόν τον αριθμοδείκτη, καθορίζεται και η πολιτική της κάθε τράπεζας. Επομένως η ρευστότητα, είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας της κερδοφορίας των τραπεζών.

➤ Παραγωγικότητα (productivity)

Είναι ευρέως γνωστό πως, η έννοια της παραγωγικότητας, είναι συνδεδεμένη με το ανθρώπινο δυναμικό που εργάζεται σε μια επιχείρηση. Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν και στην περίπτωση του τραπεζικού τομέα. Οι Athanasoglou, Brissimis, Delis το 2008, έδειξαν πως η αύξηση της παραγωγικότητας που προέρχεται από τη διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού σε υψηλά επίπεδα, αλλά και σε σταθερές θέσεις απασχόλησης, χωρίς συνεχόμενες εναλλαγές εργασιών και αρμοδιοτήτων, όπως επίσης και η αύξηση της συνολικής τραπεζικής δραστηριότητας, μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένα τραπεζικά κέρδη.

➤ Έξοδα διαχείρισης και διοίκησης των τραπεζών

Η τράπεζα είναι μία καλά οργανωμένη επιχείρηση που σκοπό έχει, όπως και κάθε επιχείρηση, την μεγιστοποίηση του κέρδους της. Όσο πιο καλά οργανωμένη είναι μία τράπεζα, όσο καλύτερο εσωτερικό έλεγχο έχει και όσο μεγαλύτερη σημασία δίνει στην διαχείριση των ανθρώπινων πόρων που διαθέτει (management), τόσο περισσότερα οφέλη αποκτά, τα οποία απεικονίζονται και στην κερδοφορία της. Για αυτό και το 1992 οι Thornton et al, αναφέρουν την ύπαρξη μιας θετικής σχέσης που υπάρχει μεταξύ της διοίκησης ολικής ποιότητας μιας τράπεζας και των κέρδη της.

➤ Λειτουργικά κόστη (operating cost)

Όλες οι επιχειρήσεις έχουν λειτουργικά και διοικητικά κόστη. Όταν αυξάνονται τα συγκεκριμένα κόστη, μειώνονται τα κέρδη μιας τράπεζας, όπως ισχύει και με την πλειοψηφία των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τον Bolt (2012) ο καθορισμός των λειτουργικών εξόδων και κατά συνέπεια και της κερδοφορίας σε μακροπρόθεσμο διάστημα, παρουσιάζει δυσκολίες και υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ των λειτουργικών εξόδων και της κερδοφορίας των τραπεζών.

3.2.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Εκτός όμως από τους εσωτερικούς οικονομικούς προσδιοριστικούς παράγοντες κερδοφορίας των τραπεζών, υπάρχουν και οι εξωτερικοί οικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική κερδοφορία. Κάποιοι από αυτούς συνοψίζονται, τόσο στις μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται μία τράπεζα, όσο και στις εξελίξεις στις διάφορες οικονομίες του κόσμου, όπως η πρόσφατη οικονομική κρίση. Οι Athanasoglou, Brissimis και Delis (2008) στην έρευνα τους, υπογραμμίζουν την επίδραση του μακροοικονομικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, στον καθορισμό των τραπεζικών εσόδων και κερδών.

➤ Ο Πληθωρισμός της οικονομίας (inflation)

Ο πληθωρισμός, δηλαδή η αύξηση στα επίπεδα των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών μίας οικονομίας, επιδρά στην κερδοφορία των τραπεζών μέσω της αύξησης των λειτουργικών εξόδων, της ανάγκης για αύξηση των προβλέψεων και της μεταβλητότητας των επιτοκίων (Σταϊκούρας Χ., 1999). Την άποψη ότι, ο πληθωρισμός επιφέρει απώλειες πλούτου στα τραπεζικά ιδρύματα, από την στιγμή που κάθε τραπεζικός οργανισμός λειτουργεί ως πιστωτής, δηλαδή τα νομισματικά στοιχεία του ενεργητικού υπερέρχουν των υποχρεώσεών του, την υποστήριξαν πρώτοι οι Kessel και Alchian το 1962.

Πιο πρόσφατες έρευνες όπως αυτή του Bourketo 1989, κατέληξαν ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Αλλά και ο Revell το 1980 έχει επισημάνει ότι, οι μεταβολές στην κερδοφορία των τραπεζών μπορούν να ερμηνευτούν από το

υφιστάμενο επίπεδο πληθωρισμού. Οι Athanaosoglou et al. το 2005 ,κατέληξαν ότι δεν υπάρχει σαφή εικόνα των πληθωριστικών τάσεων της οικονομίας, σε σχέση με την κερδοφορία των τραπεζών. Τέλος ο Διοικητής της Τ. τ. Ε. Γκαργκάνας Τ., το 2007, συνέστησε ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα του πληθωρισμού, που φαίνεται να επηρεάζει άμεσα στην τραπεζική κερδοφορία

➤ Επιτόκια της αγοράς(market interest rates)

Η επίδραση των επιτοκίων της αγοράς στην κερδοφορία των τραπεζών, έχει προκαλέσει αυξημένο ενδιαφέρον μελέτης από ερευνητές και οικονομολόγους. Τα επιτόκια που προέρχονται από τα δάνεια και από τις καταθέσεις, είναι αυτά που ισχύουν στην αγορά σε κάθε χρονική περίοδο και καθορίζουν το μέγεθος των εσόδων και των κερδών μιας τράπεζας.

Είναι σύνηθες φαινόμενο το γεγονός, όταν μία τράπεζα έχει ανάγκη από ρευστότητα και ενίσχυση των κεφαλαίων της, αυξάνει τα επιτόκια της, προκειμένου να προσελκύσει νέους καταθέτες και με αυτό τον τρόπο, έχει την δυνατότητα να αυξήσει τα κέρδη της. Τα επιτόκια της αγοράς διαμορφώνονται σύμφωνα με τις αποφάσεις των κεντρικών τραπεζών μίας χώρας. Έρευνες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα έχουν γίνει από τους Molyneux and Thornton το 1992, από τον Bourketo 1989 αλλά και τον Hancock το 1985.

➤ Βαθμός συγκέντρωσης (concentration)

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές, βοηθούν στην αποφυγή της χρεοκοπίας μιας τράπεζας κυρίως σε περιόδους κρίσης. Με τις συγχωνεύσεις, περιορίζονται τα κόστη μιας πιθανής χρεοκοπίας, κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής ύφεσης και δυσπραγίας. Ο Αθανάσογλου, Μπρισίμης και Δελλής το 2004 υποστήριξαν πως, οι συγχωνευμένες τράπεζες πετυχαίνουν καλύτερους όρους δανεισμού στην διατραπεζική αγορά. Με τον τρόπο αυτό, αυξάνονται η αποτελεσματικότητα των τραπεζών και ο πλούτος των καταθετών, καθώς συγκεντρώνονται περισσότερα κεφάλαια σε μία τράπεζα, που πλέον αποτελεί τραπεζικό όμιλο και αυξάνει το μερίδιο της στην αγορά.

Οι Athanasoglou et al (2008) υποστηρίζουν ότι ο βαθμός συγκέντρωσης επηρεάζει την κερδοφορία μιας τράπεζας αρνητικά, παρόλο που ο συγκεκριμένος παράγοντας είναι στατιστικά μη σημαντικός. Τέλος, αναφέρουμε πως ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος παρουσίασε, στην αρχή του 2008 που ξέσπασε η κρίση σε σχέση με το 2007, ελαφρά αύξηση με βάση το μερίδιο αγοράς των πέντε (5) μεγαλύτερων τραπεζών σε όρους ενεργητικού. Στην Ελλάδα το μερίδιο αγοράς των πέντε (5) μεγαλύτερων τραπεζών σε όρους ενεργητικού, διαμορφώθηκε στα

τέλη του 2008 σε 69,5% (σε σχέση με το 2007: 67,7%) εμφανίζοντας, μεταξύ 2003 και 2008, ελαφρά αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης (2003: 66,9%)¹¹.

➤ Ανταγωνιστικότητα (competitiveness)

Παρόλο που πολλοί μελετητές αναφέρουν πως, ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την αύξηση της ποιότητας των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, εν τούτοις στην Ελλάδα οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ακολουθούν τις πολιτικές της Ε.Κ.Τ. Στην έρευνα τους οι Shin και Kim (2013), κατέληξαν πως οι ενοποιήσεις και οι συγχωνεύσεις των τραπεζών, είναι δυνατό να δημιουργούν μονοπώλια στο τραπεζικό σύστημα μιας χώρας, αλλά συγχρόνως είναι σε θέση να αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα μεταξύ τους και κατά συνέπεια και την κερδοφορία τους.

Άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την κερδοφορία, είναι οι τεχνολογικές εξελίξεις όπως το telephone banking, η ανάληψη μετρητών από τα μηχανήματα των ATMs, αλλά και η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική που ασκείται γενικά σε μία χώρα.

Τέλος, αναφέρουμε έναν ακόμα παράγοντα που σχετίζεται με την τραπεζική κερδοφορία: ο παράγοντας του οικονομικού- επιχειρηματικού κύκλου. Σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσαν οι Burns και Mitchell οικονομικός - επιχειρηματικός κύκλος είναι, ο τύπος των διακυμάνσεων που εντοπίζουμε στην συνολική οικονομική δραστηριότητα των εθνών και εκφράζεται μέσα από τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων: ο κύκλος αποτελείται από διαστολές, που συμβαίνουν περίπου την ίδια χρονική στιγμή σε πολλές οικονομικές δραστηριότητες, ακολουθείται από παρόμοιες γενικές συστολές και υφέσεις, που οδηγούν στη φάση της ανόδου του επόμενου οικονομικού κύκλου.

Αυτή η σειρά των αλλαγών είναι επαναλαμβανόμενη, αλλά όχι περιοδική. Η διάρκεια του οικονομικού κύκλου ποικίλει από περισσότερο του ενός χρόνου, μέχρι δέκα ή δώδεκα χρόνια και δεν διαιρείται σε μικρότερους κύκλους με παρόμοια χαρακτηριστικά. Ο Μπρισίμης το 2005 θεωρεί πως ο οικονομικός κύκλος επηρεάζει άμεσα την τραπεζική κερδοφορία και μάλιστα έχει θετική συσχέτιση. Άλλοι ερευνητές που υποστηρίζουν την ίδια θέση είναι ο Kanasetal., (2009) που στην

¹¹Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Structural Indicators for the EU Banking Sector, Ιανουάριος 2010, σελ. 5, Πίνακας 3 και Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, Ιούνιος 2009, σελ. 63 και 64

έρευνα που έκανε στο τραπεζικό σύστημα των Η.Π.Α., κατέληξε πως μαζί με τον πληθωρισμό οι κύκλοι έχουν θετική συσχέτιση.

3.3:ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ο παρακάτω πίνακας¹² μας δίνει μια συνολική παρουσίαση των ερευνών, για την τραπεζική κερδοφορία. Οι έρευνες έχουν καταλήξει πως, υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική κερδοφορία, οι οποίοι αναλύθηκαν πιο πάνω. Οι πιο σημαντικοί για την ερμηνεία της κερδοφορίας του τραπεζικού συστήματος, κρίνονται οι δείκτες ROA¹³ και ROE¹⁴ οι οποίοι ερμηνεύουν την κεφαλαιακή διάρθρωση των τραπεζών. Οι συγκεκριμένοι δείκτες παίζουν καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό της πιστωτικής πολιτικής των τραπεζών, ιδιαίτερα δε σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως η περίοδος που διανύουμε, με αποτέλεσμα τα κριτήρια για την παροχή δανείων από τις τράπεζες προς τους δανειολήπτες να γίνονται πιο αυστηρά, περιορίζοντας τις τραπεζικές εργασίες και τα έσοδα από αυτές.

Σύμφωνα με την έρευνα των Σταικούρα και Στέλιανο (1999) και την μέθοδο της παλινδρόμησης που χρησιμοποίησαν για ένα σύνολο 17 τραπεζών, υποστήριξαν ότι οι μεταβλητές που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές για την ερμηνεία της τραπεζικής κερδοφορίας είναι: το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο λόγος των αποθεματικών για δανειακές επισφάλειες προς το σύνολο των χορηγούμενων δανείων, καθώς επίσης και ο λόγος των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού. Στατιστικά σημαντικός, θεωρείται και ο παράγοντας του πληθωρισμού. Οι παραπάνω μεταβλητές έχουν αρνητική συσχέτιση με την κερδοφορία των τραπεζών. Οι μεταβλητές που έχουν θετική συσχέτιση είναι, ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Συναφή με την παραπάνω έρευνα μπορεί να θεωρηθεί και αυτή του Νούλα (1999), ο οποίος μελέτησε τις ελληνικές τράπεζες από το 1993 ως το 1998, με τους δείκτες απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, εκμετάλλευσης ενεργητικού, εσόδων από τόκους και προμήθειες και παρατήρησε πως ο ROE όπως και οι περισσότεροι δείκτες, παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των τραπεζών. Αυτό βέβαια ερμηνεύεται με το γεγονός ότι την συγκεκριμένη χρονική περίοδο υπήρχαν πολλές

¹² Βλέπε πίνακα 1

¹³ Δείκτης απόδοσης ενεργητικού (ROA) = κέρδη προ φόρων / σύνολο ενεργητικού

¹⁴ Δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) = κέρδη προ φόρων / ίδια κεφάλαια

διαφορετικές μορφές τραπεζών, ιδιωτικού και δημόσιου φορέα, αλλά και πλήθος τραπεζών διαφόρου μεγέθους, μικρού, μεσαίου αλλά και μεγάλου μεγέθους. Έτσι εξηγούνται οι αποκλίσεις μεταξύ των τραπεζών. Επιπλέον πριν το 2000, υπήρχαν πολλά υποκαταστήματα ξένων τραπεζών στην χώρα μας, που ακολουθούσαν πολιτικές, αντίστοιχες με την έδρα της χώρας που ανήκαν¹⁵ και δεν ήταν σύμφωνες με τα ελληνικά τραπεζικά πρότυπα.

Εν όψει της νέας χιλιετίας οι Asli Demirgüç- Kuntand Harry Huizinga (2000) ενισχύουν την άποψη ότι, η κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων επηρεάζεται τόσο από εξωτερικούς όσο και από εσωτερικούς παράγοντες. Μελετώντας ένα δείγμα από 80 χώρες την περίοδο 1988 – 1995, διαπίστωσαν ότι για την κερδοφορία των τραπεζών, θετική συσχέτιση έχουν, οι μεταβλητές της κεφαλαιοποίησης και ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, ενώ αρνητική συσχέτιση έχουν, η φορολόγηση των επιχειρήσεων, τα αποθεματικά των τραπεζών και η χρηματοοικονομική διάρθρωση του περιβάλλοντος .

Στην συγκεκριμένη έρευνα διαπιστώθηκε και ένα ακόμα στοιχείο: η κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων επηρεάζεται από την ίδια την οικονομία, που δραστηριοποιούνται τα τραπεζικά ιδρύματα. Αν η χώρα θεωρείται αναπτυσσόμενη, το τραπεζικό ίδρυμα που δραστηριοποιείται σ' αυτήν, έχει λιγότερα περιθώρια κέρδους, από το αν η χώρα είναι αναπτυσσόμενη. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από την έρευνα που έγινε το 2008 από τον Uhomoihbhi Toni και τονίζει πως, σε αναπτυσσόμενες χώρες όπως πχ η Νιγηρία, σημαντικό ρόλο στην κερδοφορία των τραπεζών, έχουν οι κανόνες που οι διοικήσεις των τραπεζών εφαρμόζουν κάθε φορά και σε κάθε περίπτωση και όχι τόσο το ιδιοκτησιακό καθεστώς των τραπεζών.

Άλλωστε, οι διοικήσεις των τραπεζών πρέπει να εναρμονίζουν τις αποφάσεις τους, σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν τις ανώνυμες εταιρίες. Ακόμα και σε αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Ελβετία οι Dietrich et al. (2006), κατέληξαν στο συμπέρασμα πως, οι κεφαλαιοποιημένες τράπεζες είναι πιο κερδοφόρες. Στην έρευνα αυτή, σημαντικός παράγοντας κερδοφορίας, είναι η αποδοτικότητα του μέσου ενεργητικού σε σχέση με τον όγκο συναλλαγών που πραγματοποιεί ο τραπεζικός όμιλος.

Το 2005 η έρευνα που έγινε από την Gibson D. Heather για την τραπεζική κερδοφορία των ελληνικών ιδρυμάτων, με την μέθοδο της παλινδρόμησης, κατέληξε στο συμπέρασμα πως υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στους δείκτες ROA – ROE, στο μερίδιο της αγοράς και αρνητική συσχέτιση στην αύξηση του μεγέθους των τραπεζών. Τονίζει ακόμα πως, οι τράπεζες που έχουν ισχύ στην αγορά, επιλέγουν να αναλάβουν μικρότερο κίνδυνο, παρά να επιδιώξουν υψηλότερα κέρδη. Το

¹⁵ Τράπεζας της Ελλάδας, 2000.

ιδιοκτησιακό καθεστώς, τα λειτουργικά έξοδα και οι αμοιβές προσωπικού, δεν δείχνουν να είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες.

Σε αναπτυσσόμενες οικονομίες αντίθετα, όπως ήταν η Κίνα το 2006, ο Richard Podgiera κατέληξε στο συμπέρασμα πως, η κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται από το νομικό και θεσμικό περιβάλλον που δραστηριοποιούνται οι τράπεζες, από το ΑΕΠ της χώρας, το οποίο συνεχώς παρουσιάζει ανοδικές τάσεις, από το ρυθμό αύξησης των δανείων, τόσο των επιχειρήσεων όσο και των νοικοκυριών, από τις αποταμιεύσεις και τέλος από την βιομηχανική παραγωγή. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι επιδόσεις των επιχειρήσεων και οι στρατηγικοί επενδυτές. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ενισχύσει την οικονομία της, φέρνοντας στρατηγικούς επενδυτές, δεν φαίνεται να επηρεάζει την τραπεζική κερδοφορία.

Το 2006 στο άρθρο των Αθανάσογλου, Μπρισίμη και Δελλή η κερδοφορία των τραπεζών, οφείλεται τόσο σε εσωτερικούς, όσο και εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από τις ελληνικές τράπεζες την περίοδο 1985 έως και το 2001, κατέληξαν πως η τραπεζική κερδοφορία οφείλεται σε τραπεζικούς – οικονομικούς παράγοντες, σε παράγοντες βιομηχανίας και σε μακροοικονομικούς παράγοντες. Παράγοντες όπως το κεφάλαιο, η παραγωγικότητα, το ιδιοκτησιακό καθεστώς και ο επιχειρηματικός κύκλος σχετίζονται θετικά με την κερδοφορία ενώ ο κίνδυνος πίστωσης και τα λειτουργικά κόστη σχετίζονται αρνητικά. Οι παραπάνω ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα πως, άλλοι παράγοντες όπως οι πληθωριστικές τάσεις της οικονομίας αλλά και ο βαθμός συγκέντρωσης δεν δείχνουν να είναι στατιστικά σημαντικοί.

Μια συμπληρωματική έρευνα της προηγούμενης διεξήχθη το 2008, πάλι από τους προηγούμενους μελετητές και στην οποία μελέτησαν την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος και τους προσδιοριστικούς της παράγοντες. Χρησιμοποιώντας την μέθοδο της περιβάλλουσας ανάλυσης δεδομένων, κατέληξαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στους παράγοντες: κεφαλαιακή επάρκεια (ROA), αποδοτικότητα, μερίδιο της ισχύς στην αγορά και του βαθμός συγκέντρωσης. Θετική συσχέτιση φαίνεται να έχει και ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ/ κάτοικο. Ο πιστωτικός κίνδυνος δεν φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά την κερδοφορία, αλλά αρνητικά την επηρεάζουν ο κίνδυνος ρευστότητας και ο αριθμός του προσωπικού μιας τράπεζας.

Τέλος ο Scott το 2011 μελετά την τραπεζική κερδοφορία, σε ένα διάστημα περίπου 20 χρόνων δηλαδή από το 1998 ως και το 2008 και καταλήγει πως θετική συσχέτιση με τους ROA και ROE, έχουν ο λόγος του κεφαλαίου προς το ενεργητικό καθώς επίσης και η μεταβολή του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν φαίνεται να επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών, σύμφωνα με την συγκεκριμένη έρευνα.

Γενικά, παρατηρούμε πως το νομικό και θεσμικό πλαίσιο παίζει μεγάλο ρόλο στην τραπεζική κερδοφορία. Το 2012 μια έρευνα από το International Finance Corporation and European Bank for Reconstruction and Development στις χώρες τις N/A Ευρώπης (εκτός Ελλάδας), απέδειξε πόσο σημαντικό κομμάτι στους κανόνες που διέπουν τις τράπεζες των χωρών αυτών, παίζει η εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance) .Δείξανε ότι η μη τήρηση των κανόνων της εταιρικής διακυβέρνησης όπως αυτοί έχουν εισαχθεί στην Βασιλεία ΙΙ, έπαιξαν σημαντικό ρόλο, τόσο στην τραπεζική κρίση ,όσο και στην ικανότητα των τραπεζών να είναι κερδοφόρες. Επομένως, αναλύοντας τους κανόνες της εταιρικής διακυβέρνησης, που δεν εφαρμόστηκαν από τις συγκεκριμένες τράπεζες ,αποδεικνύουν αφενός ότι δεν θα είχαν υποστεί οι παραπάνω χώρες τόσο έντονα την τραπεζική κρίση και αφετέρου θα είχαν παρουσιάσει και στοιχεία κερδοφορίας

Πρόσφατη Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

A/A	ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΕΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΚΟΠΟΣ- ΕΞΑΡΤΗΜΕ ΝΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤ ΕΣ	ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ- ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	ΑΝΕΞΑΡΗΤΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΣΧΟΛΙΑ- ΚΥΡΙΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΑ

1)	Kanas A., Vasilioiu D., Eriotis N. (2012)	Revisiting bank profitability: A semi-parametric approach	Η εξαρτημένη μεταβλητή ο δείκτης που εκφράζει την κερδοφορία (ROA και ROE)	Χρησιμοποίησαν δεδομένα από τις αμερικανικές εμπορικές τράπεζες στο χρονικό διάστημα 1988-2011 Το αρχικό τους μοντέλο είναι το εξής: $E(BP/X,Z) = \alpha + \beta' X + f(z)$ (semi – parametric estimation methodology), και προσθέσανε και μια επιπλέον μεταβλητή που την ονομάσανε μη παραμετρική μεταβλητή και δημιούργησαν το εξής μοντέλο: B) $E(BP/X, Z1 \dots ZK) = \alpha + \beta' X + f1(Z1) + \dots + f k (Z k)$ (non parametrically – linear estimation).	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι : 1. επιχειρηματικός κύκλος (business cycle), 2. διαφοροποίηση των εσόδων (diversification of revenues), 3. πιστωτικός κίνδυνος (credit risk), 4. προσδοκίες πληθωρισμού (inflation expectations), 5. νομισματική πολιτική (monetary policy), 6. δανειακό χαρτοφυλάκιο (loan portfolio), 7. πληθωρισμός (inflation), 8. κεφάλαιο (capital), 9. οικονομική δομή - συγκέντρωση (financial structure - concentration)	Τα ευρήματα της εργασίας συμφωνούν με το υπόδειγμά μας .Η ανεξάρτητη μεταβλητή που είναι ο ROA, επηρεάζεται τόσο από εξωτερικούς παράγοντες όπως ο πληθωρισμός, όσο και από εσωτερικούς παράγοντες που διαμορφώνουν τα έσοδα των τραπεζών και το χαρτοφυλάκιο τους.
----	---	--	--	---	--	---

2)	Bolt W., Haan L., Hoerberich s M., Oordt M., Swank J. (2012)	Bank profitability during recessions	Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η κερδοφορία των τραπεζών(Bank profit)	Χρησιμοποίησαν ένα μη ισορροπημένο δείγμα από συγκεντρωτικά στοιχεία τραπεζών 17 χωρών για το διάστημα 1979 - 2007 και ατομικά στοιχεία τραπεζών 19 χωρών για το διάστημα 1990 - 2007. Το θεωρητικό μοντέλο είναι: $\Pi_i = NI_i + O_i - (B_i L_i + O_i C_i)$	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι :1.καθαρά έσοδα από τόκους (net interest income), 2. άλλα έσοδα (other income), 3. ζημιές δανείων (loan losses), 4. λειτουργικά κόστη (operating cost)	Τα ευρήματα της εργασίας συμφωνούν εν μέρει με το υπόδειγμά μας. Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των 1)καθαρά έσοδα από τόκος και 2)άλλα έσοδα και αρνητική συσχέτιση μεταξύ των 3)ζημιών δανείων και 4)λειτουργικά κόστη
3)	Scott W. James, Arias C. Jose (2011)	Banking profitability determinants	Η κερδοφορία των τραπεζών όπως εκφράζεται με το δείκτη ROA	Μελέτησαν τις 5 μεγαλύτερες τράπεζες των Η.Π.Α. από το 2004-2006 και χρησιμοποίησαν το εξής μοντέλο: $ROA = \frac{\text{net income}}{\text{total assets}} * \frac{\text{GDP per capita growth}}{\text{ROA} * \text{GDP per capita growth} + \text{ROA} + \text{GDP per capita growth}}$	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι τα περιουσιακά στοιχεία του τραπεζικού ομίλου και ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ	Τα ευρήματα της εργασίας συμφωνούν εν μέρει με το υπόδειγμά μας. Παρόλο που υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των ROA, ROE και του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ οι συγγραφείς τονίζουν ότι είναι δύσκολο να βγει ένα οικονομετρικό μοντέλο που να περιλαμβάνει στοιχεία σε παγκόσμια κλίμακα

4)	Ασημακόπουλος Ι, Μπρισίμης Σ., Ντελής Μ.,(2008)	Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες, Οικονομικό Δελτίο της Τ. τ. Ε. Μάιος 2008	Η αποτελεσματικότητα των ελληνικών τραπεζών	Χρησιμοποίησαν στοιχεία των ελληνικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα από το 1994-2006 και το μοντέλο τους ήταν το εξής: $\Sigma it = \alpha Xit + \hat{A} it$ Η εκτίμηση των παραγόντων γίνεται με την μέθοδο της περιβάλλουσας ανάλυσης δεδομένων (DEA) ¹⁶	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι εξής: 1.Κεφαλαιακή επάρκεια, 2.Αποδοτικότητα, 3.Κίνδυνος ρευστότητας, 4.πιστωτικός κίνδυνος 5.το προσωπικό της τράπεζας και 6. Μακροοικονομικά μεγέθη όπως το ΑΕΠ/κάτοικο	Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν με το υπόδειγμά μας. Η κερδοφορία επηρεάζεται από εσωτερικούς αλλά και εξωτερικούς παράγοντες όπως : κεφαλαιακή επάρκεια, αποδοτικότητα, μερίδιο της ισχύς της τράπεζας στην αγορά και ο βαθμός συγκέντρωσης. Θετική εξάρτηση έχουν οι εξωτερικοί παράγοντες όπως: ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ/ κάτοικο. Ο πιστωτικός κίνδυνος δεν φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά, αλλά αρνητικά επηρεάζουν ο κίνδυνος ρευστότητας και ο αριθμός του προσωπικού
----	---	---	---	---	---	--

¹⁶ Ημέθοδος της περιβάλλουσας ανάλυσης δεδομένων αναπτύχθηκε το 1978 από τους Charnes et al.

5)	Athanasoglou P, Brissimis S., Delis M.(2006)	Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability	Η κερδοφορία των τραπεζών όπως εκφράζεται με τον δείκτη ROA	<p>Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων οφείλεται σε ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες.</p> <p>Χρησιμοποίησαν δεδομένα από 17 εμπορικές τράπεζες που λειτουργούσαν στην Ελλάδα το διάστημα από 1991 - 2001. Το μοντέλο είναι το : ROA (ή ROE) = $C + b_1OWN + b_2LLR + b_3LA + b_4INF + b_5ETA + b_6ER + u$ Η εκτίμηση των παραμέτρων της παλινδρόμησης του δείγματος στηρίζεται στη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (least square method).Γραμμικό μοντέλο : $\Pi_{it} = c + K\Sigma_k=1 \beta_k X_{itk} + \epsilon_{it}$, $\epsilon_{it} = v_i + u_{it}$</p>	<p>Η κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται από της δείκτες ROA ή ROE. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές : 1. Κεφάλαιο (Capital) 2. πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) 3. Παραγωγικότητα (productivity rate), 4.λειτουργικά έξοδα (operating expenses management), 5. Μέγεθος (size), 6. Ιδιοκτησία (ownership), 7. Συγκέντρωση (concentration), 8.πληθωριστικέςπροσδοκίες (inflation expectations), 9. Αποτέλεσμα επιχειρηματικού κύκλου</p>	<p>Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν με το υπόδειγμά μας. Η κερδοφορία επηρεάζεται από εσωτερικούς αλλά και εξωτερικούς παράγοντες</p> <p>Παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία είναι : πιστωτικός κίνδυνος, παραγωγικότητα αλλά και οι πληθωριστικές τάσεις της οικονομίας και η μορφή του επιχειρησιακού κύκλου.</p>
6)	Richard Podgiera (2006)	Progress in China's Banking Sector Reform: Has Bank Behavior Changed?	Η κερδοφορία των τραπεζών (bank profit)	<p>Εξετάσανε 3 μεγάλες τράπεζες της Κίνας συμπεριλαμβανομένου του διαστήματος από το 1997-2004 καθώς η τότε εκλεγμένη κυβέρνηση της Κίνας, έφερε καινούργιες δομές στο τραπεζικό σύστημα. Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε από τους ερευνητές ήταν: Growth rate of loans, $t = \alpha_1 + \beta_1 \Delta G D \Pi_t$, $t - 1 + \beta_2$ growth rate of saving deposit , $t + \beta_3$ (operating surplus / GDP) $I_t + \beta_4$ (ΣΟΕ industrial out put / industrial output) $I_t + \beta_5$ growth rate</p>	<p>Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι επιδόσεις των επιχειρήσεων και οι στρατηγικοί επενδυτές.</p>	<p>Το υπόδειγμα της εργασίας συμφωνεί με το δείγμα μας. Η κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται : 1. από το νομικό περιβάλλον που δραστηριοποιούνται οι τράπεζες 2.από το ΑΕΠ της χώρας, 3. από το ρυθμό αύξησης των δανείων 4.από τις</p>

				of loans, $t-1 + \beta \text{ trend } t + \epsilon_i$, t		αποταμιεύσεις και 5. από την βιομηχανική παραγωγή.
7)	Gibson D. Heather (2005)	Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών: πρόσφατες εξελίξεις Οικονομικό δελτίο της Τ. τ. Ε 2005	Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών	Χρησιμοποιούνται στοιχεία για τις ελληνικές τράπεζες τα οποία καλύπτουν την περίοδο 1993-2003 Υπάρχει θετική εξάρτηση ανάμεσα στους δείκτες ROA – ROE ,στο μερίδιο της αγοράς και αρνητική στην αύξηση του μεγέθους των τραπεζών Το μοντέλο : $\pi_{it} = \alpha + \beta (\pi_{it-1}) + \gamma_i X_{Mit} + \delta_i X_{Bit} + \lambda_t D_t + \mu_t$ μελετήθηκε με την μέθοδο της παλινδρόμησης	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι: 1 ο βαθμός συγκέντρωσης της τράπεζας στην εγχώρια αγορά, 2. οι μεταβολές του χρηματοπιστωτικού συστήματος και 3. οι διαφορές μεταξύ ιδιωτικών και κρατικών τραπεζών	Τα ευρήματα της εργασίας δεν συμφωνούν με την μελέτη μας, Οι συγγραφείς έδειξαν πως την κερδοφορία των τραπεζών την επηρεάζουν παράγοντες διαφορετικοί από αυτούς που χρησιμοποιήσαμε εμείς. Παράγοντες όπως ο βαθμός συγκέντρωσης, οι διαθρωτικές μεταβολές του χρηματοπιστωτικού συστήματος και οι διαφορές μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών τραπεζών είναι αυτοί που επηρεάζουν την κερδοφορία
8)	AsliDemir güç-Kunt and Harry Huizinga (2000)	Determinants of Commercial Bank Interest Margins and Profitability: Some International Evidence	Η κερδοφορία των τραπεζών σε παγκόσμιο επίπεδο	Χρησιμοποίησαν στοιχεία από 80 χώρες από το διάστημα 1988-1995 και το μοντέλο που μελέτησαν ήταν το εξής: $\pi_{i,j} = a + bB_i + gX_j + dS_j + \epsilon_{i,j}$ Η εκτίμηση των παραμέτρων γίνεται με την μέθοδο της παλινδρόμησης	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι: ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ και η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών, η φορολογία των επιχειρήσεων και τα αποθεματικά των τραπεζών	Το υπόδειγμα της εργασίας συμφωνεί μόνο κατά το ήμισυ με το δικό μας υπόδειγμα. Για την κερδοφορία, στατιστικά σημαντικές είναι οι μεταβλητές της κεφαλαιοποίησης

						και ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, ενώ αρνητική εξάρτηση έχουν η φορολόγηση των επιχειρήσεων, τα αποθεματικά των τραπεζών και η χρηματοοικονομική διάρθρωση του περιβάλλοντος
9)	Σταϊκούρας X., Στέλιου Μ. (1999)	Προσδιοριστικοί παράγοντες στην κερδοφορία των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων	Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών (ROA, ROE)	Χρησιμοποίησαν δείγματα από τις ελληνικές τράπεζες το διάστημα 1991-1998. Το μοντέλο της εργασίας τους είναι: $ROA \text{ (ή ROE)} = C + b_1OWN + b_2LLR + b_3LA + b_4INF + b_5ETA + b_6ER + u$ Η εκτίμηση των παραμέτρων της παλινδρόμησης του δείγματος στηρίζεται στη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων.	Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες όπως: το μέγεθος της τράπεζας, ο δείκτης κεφαλαίων, ο δείκτης ρευστότητας και η πιστοληπτική ικανότητα της τράπεζας και από τους εξωτερικούς παράγοντες λαμβάνουν υπόψη τους την επίδραση των επιτοκίων της αγοράς και τον ρυθμό πληθωρισμού.	Τα αποτελέσματα της εργασίας συμφωνούν με το υπόδειγμά μας. Λόγω όμως της αναξιπιστίας του αποτελέσματος ο ρυθμός του πληθωρισμού και τα επιτόκια δεν εμφανίζονται ταυτόχρονα στην ανάλυση αλλά εμφανίζονται τα εξής αποτελέσματα που επηρεάζουν την κερδοφορία: δείκτης κεφαλαιακής

						επάρκειας και πιστοληπτική ικανότητα και από εξωτερικούς παράγοντες ο ρυθμός πληθωρισμού της οικονομίας
--	--	--	--	--	--	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 :ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4.1 ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Για να μελετήσουμε την κερδοφορία των ευρωπαϊκών τραπεζών αλλά και των τραπεζών του ευρωπαϊκού νότου εφαρμόσαμε εμπειρική διερεύνηση και οικονομετρικά μοντέλα τα αποτελέσματα των οποίων αναλύονται παρακάτω ως εξής:

1. Η εμπειρική διερεύνηση στηρίχθηκε κυρίως στο άρθρο των Αθανάσογλου - Μπρισίμη και Ντελή που δημοσιεύτηκε το 2008. Η κερδοφορία των τραπεζών και η ερμηνεία της ορίστηκε από τον αριθμοδείκτη ROA όπου $ROA = \text{net profits before taxes} / \text{assets}$ (return on assets), που εκφράζει τη σχέση των κερδών προ φόρων προς το σύνολο του ενεργητικού μιας τράπεζας και η οποία αποτελεί την εξαρτημένη μεταβλητή του δείγματος.

2. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων Reuters, DataStream και Eurostat και το δείγμα που χρησιμοποιήσαμε είναι από 72 τράπεζες από τα 15 κράτη-μέλη της Ευρωζώνης την χρονική περίοδο 2000-2014.

3.Ο δείκτης ROA είναι η εξαρτημένη μεταβλητή του δείγματός μας. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές του δείγματος που επηρέασαν άλλοι σε μικρότερο άλλοι σε μεγαλύτερο βαθμό την ανεξάρτητη μεταβλητή, αφορούν αριθμοδείκτες, που σχετίζονται με τη λειτουργία και την δραστηριότητα των τραπεζών και τα στοιχεία των οποίων περιλαμβάνονται στις οικονομικές τους καταστάσεις. Εκτός από αυτούς τους αριθμοδείκτες, χρησιμοποιήθηκαν και μακροοικονομικές μεταβλητές που σχετίζονται με την οικονομική κατάσταση της κάθε χώρας.

Συγκεκριμένα για την έρευνά μας χρησιμοποιήθηκαν οι εξής μεταβλητές:

ROA= net profits before taxes /assets (return on assets),

EA = equity/assets (capital),

PL = loan loss provisions/loans (credit risk),

EXP = operating expenses / assets (operating expenses management),

SIZE =ln(total assets/cpi) [ln(real assets_2005 prices)],

CPI = consumer price index (2005 base =1,00),

IR = 10yr bond yield (Inflation expectations),

GDPGR = growth of real gross domestic product (cyclical output).

4.Το εμπειρικό υπόδειγμα που εφαρμόζεται για τον προσδιορισμό της τραπεζικής κερδοφορίας με τους ανωτέρω οικονομικούς παράγοντες είναι το εξής:

$$\begin{aligned} : ROA_{it} &= b_0 + b_1 e_{ait} (\text{equities/assets}) + b_2 p_{lit} (\text{credit risk}) \\ &= \text{loan loss provisions/loans}) + b_3 exp_{it} (\text{operating expenses/assets}) \\ &+ b_4 size_{it} (\log(\text{assets})) + b_5 size^2_{it} + b_6 cpi_{it} (\text{consumer price index}) \\ &+ b_7 ir_{it} (10y \text{ government bond yield}) + b_8 gdpgr_{it} (\text{growth of real gdp}) \\ &+ e_{it} \text{ όπου } i = id - \text{individuals δηλαδή τράπεζες, } t = \text{έτος (2000 - 14)}. \end{aligned}$$

4.2 ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Εκτός από τα σχετικά κεφάλαια (ea), όλες οι ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν αποδείξαμε ότι είναι στατιστικά σημαντικές ως εξής $\alpha=1\%$ (έντονα) ή 5% . Υπάρχει σαφής διαφορά συμπεριφοράς και ερμηνείας όσο αφορά την σχετική κερδοφορία των τραπεζών (ROA) στις 3 άλλες μεσογειακές χώρες μέλη της Ευρωζώνης (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) από την Ελλάδα (βλ. μοντέλα 2 και 3 αντίστοιχα).

2. Ο πιστωτικός κίνδυνος, μετρούμενος από τις προβλέψεις επισφαλών δανείων στο σύνολό τους (pl) με 1 έτος υστέρηση επηρεάζει αρνητικά την τρέχουσα κερδοφορία των τραπεζών στην Ελλάδα, σχεδόν 2,5 φορές περισσότερο από ότι στις άλλες 3 χ-μ. του ευρώ του δείγματος, την υπό έρευνα περίοδο 2000-2014. Αντίστοιχα ισχύουν και για τις σχετικές λειτουργικές διοικητικές δαπάνες (exp) όπου πάλι με 1 έτος υστέρηση, στην Ελλάδα 1 μονάδα αύξησής τους μειώνει 0,75 τα σχετικά κέρδη, ενώ στις άλλες 3 χώρες μόνο 0,06 περίπου ή 12 φορές λιγότερο.

3. Παρατηρήσαμε όμως ότι, η σπουδαιότερη διαφορά εντοπίζεται στην δευτέρου βαθμού αιτιότητα από το μέγεθος (size) στα κέρδη (roa) όπου για μεν τις υπόλοιπες χώρες του νότου της Ευρωζώνης εκτιμήθηκε ως κοίλη συνάρτηση ενώ το αντίθετο για την Ελλάδα εκτιμήθηκε κυρτή, δηλ. με την αύξηση του μεγέθους των Ελληνικών τραπεζών στην αρχική περίοδο, τα κέρδη αντιδρούν αρνητικά μέχρι να «βρουν» το ελάχιστο και στην συνέχεια αυξάνονται. Αντίθετα εκτιμήσαμε και για τις άλλες χώρες την Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία. Ενδεχόμενη ερμηνεία της μη-κανονικής εδώ σχέσης μεγέθους-κερδών των Ελληνικών τραπεζών, μπορεί να σχετίζεται με το υψηλό λειτουργικό διοικητικό τους κόστος, όπως είπαμε παραπάνω, με αποτέλεσμα στην πρώτη περίοδο της μεγέθυνσης και μέχρι την βελτίωση της παραγωγικότητας των εμπλεκόμενων συντελεστών, η μεγέθυνση (ρυθμός μεταβολής των αποπληθωρισμένων περιουσιακών στοιχείων) να επιδρά αρνητικά στην κερδοφορία και αργότερα μεταστρέφεται σε θετική επίδραση.

4. Η επίδραση του ΔTK (cri) στην κερδοφορία είναι 6 φορές περίπου μεγαλύτερη στην Ελλάδα από ότι στις 3 άλλες μεσογειακές χώρες. Προφανώς η περίοδος των πολύ χαμηλών επιτοκίων (επεκτατική νομισματική πολιτική) στην αρχική τουλάχιστον περίοδο της Ευρωζώνης και μέχρι το κραχ του 2008 επηρέασε αρνητικά τα λειτουργικά κέρδη των Ελληνικών τραπεζών, πολλαπλάσια από των εταίρων μας, αφού στην Ελλάδα λόγω των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, οι τιμές των αγαθών δεν έπεσαν ανάλογα.

5. Όσο αφορά την αρνητική επίδραση στην κερδοφορία των τραπεζών, των αποδόσεων των κρατικών δεκαετών ομολόγων, με ετήσια υστέρηση (1.ir), είναι η αναμενόμενη (αν και προκαλεί ανάλογη μεταβολή στην πιστωτική τιμολογιακή τους πολιτική) επειδή η αύξηση των αποδόσεων

των «χαρτιών» ισοδυναμεί με μείωση των τιμών τους που επηρεάζουν άμεσα και αρνητικά τα ενεργά επενδυτικά τους χαρτοφυλάκια.

6. Επιπλέον, η αρνητική επίδραση της αύξησης του ρυθμού μεγέθυνσης κάθε εθνικής οικονομίας, και μάλιστα με ετήσια προήγηση (f.gdpgr), στην τρέχουσα κερδοφορία των τραπεζών είτε Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας (Υπόδειγμα 2) είτε Ελλάδας (υπόδειγμα 3) μπορεί να κατανοηθεί σε σχέση με την άμεση-τρέχουσα αύξηση των λειτουργικών δαπανών (που δεν έχουν προλάβει να κεφαλαιοποιήσουν την βελτιωμένη παραγωγικότητα) για να προετοιμασθούν για την επερχόμενη αύξηση της ζήτησης για χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων που θα αυξήσουν τον υπόψη ρυθμό μεγέθυνσης.

7. Τέλος, η δεκαπλάσια περίπου και αντίστροφη διαφορά στην σταθερά, θετική για την Ελλάδα και αρνητική για τις υπόλοιπες 3 χώρες του νότου της Ευρωζώνης, μπορεί να αντανakλά ότι οι τιμές πώλησης των τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα είναι σημαντικά υψηλότερες ενώ οι πελάτες τους price-takers αφού δεν λειτουργεί η κοινή αγορά εδώ ούτε κατορθώθηκε ακόμη η λεγόμενη «τραπεζική ένωση». Έτσι οι Ελληνικές τράπεζες, ceteris paribus, ξεκινούν την δραστηριότητά τους από θετικό ύψος κερδών αντίθετα με τις ομόλογές τους στις Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία.

Πίνακας 2. Περιγραφικές στατιστικές για τις μεταβλητές του υποδείγματος αποδοτικότητας (ROA) των τραπεζών του Ευρωπαϊκού Νότου.

Πάνελ Α. SEAP-4, Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία Πορτογαλία, 2000-2013.

stats	roa	Ea	PI	exp	Size	Cpi	ir	gdpgr
N	460	458	436	456	467	468	468	434
min	-.3273	-2.3812	-.00052	.00243	10.601	.84	3.321	-.07281
max	.4057	16.177	.11667	.30563	20.784	1.23	35.488	.10098

Sd	.03109	.96962	.01104	.02230	1.7066	.10394	3.8402	.03700
Mean	.00596	.12497	.00914	.05872	17.386	1.0398	5.3277	.02391
p50	.00764	.0499	.00649	.05551	17.540	1.04	4.432	.03070
Skew.	1.9587	13.018	5.4422	3.7786	-.4917	-.01931	6.4543	-.45071
Kurt.	93.896	197.173	43.303	37.959	3.6701	1.9406	49.456	2.8857

Πάνελ Β. SEAP-3, Ιταλία, Ισπανία Πορτογαλία, 2000-2013.

stats	roa	ea	Pl	exp	size	Cpi	Ir	gdpgr
N	376	379	355	374	383	384	384	356
min	-.0628	-2.381	-.00052	.00243	10.6017	.85	3.321	-.03759
max	.40574	16.177	.04045	.18247	20.7846	1.21	13.557	.083854
sd	.02558	1.0306	.00551	.01707	1.74226	.097714	1.2334	.029749
mean	.00898	.12102	.00737	.05521	17.5291	1.03781	4.6921	.024038
p50	.00764	.05125	.00587	.05344	17.563	1.04	4.418	.027652
Skew.	11.116	12.846	2.3617	1.2968	-.59822	-.04543	4.2000	-.21375
Kurt.	163.00	185.80	11.582	12.288	3.9597	1.9067	28.847	2.6832

Πάνελ Γ. Ελλάδα, 2000-2013.

stats	roa	ea	Pl	exp	size	cpi	ir	gdpgr
N	84	79	81	82	84	84	84	78
min	-.3273	-.5647	0	.03905	14.197	.84	3.525	-.07281
max	.020649	4.8910	.11667	.30563	18.4424	1.23	35.488	.100989

sd	.046500	.60028	.02128	.03369	1.36443	.128913	8.0959	.060181
mean	-.00757	.14394	.01694	.07475	16.737	1.0492	8.2330	.023361
p50	.007828	.04329	.00929	.06819	17.325	1.045	5.2415	.04497
Skew.	-4.5170	6.6508	2.8921	4.2399	-4.932	-.05846	2.7235	-.45195
Kurt.	28.66	51.55	11.94	28.300	1.576	1.7032	9.4396	1.5831

Πίνακας 3. Δυναμικές εκτιμήσεις για την αποδοτικότητα (ROA) των τραπεζών του Ευρωπαϊκού Νότου (SEAP-4, Greece, Italy, Spain, Portugal), 2000-2013.

VARIABLES	(1)	(2)	(3)
	M1_GRITSPPO FGLS Hetero & psAR1	M2_ITSPPO FGLS Hetero & psAR1	M3_GR FGLS Hetero & psAR1
Ea	-6.27e-05 (-0.221)	0.000244 (0.826)	0.000669 (0.218)
L.pl	-0.561*** (-6.844)	-0.203*** (-3.650)	-0.495*** (-2.877)
L.exp	-0.129*** (-4.697)	-0.0577*** (-3.652)	-0.754*** (-7.910)
Size	0.0321*** (3.813)	0.0262*** (4.464)	-0.167** (-2.396)
Sizesq	-0.000901*** (-3.868)	-0.000738*** (-4.507)	0.00510** (2.406)
Cpi	-0.0371*** (-6.072)	-0.0312*** (-8.038)	-0.186*** (-5.262)
L.ir	-0.00228*** (-16.72)	-0.00141*** (-8.790)	-0.00162*** (-6.175)
F.gdpgr	-0.0410*** (-3.655)	-0.0386*** (-5.095)	-0.208*** (-4.053)
Constant	-0.216*** (-2.854)	-0.180*** (-3.460)	1.619*** (2.775)
Observations	380	311	69
Number of id	33	27	6

z-statistics in parentheses
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι πολλοί παράγοντες καθορίζουν και επηρεάζουν την πορεία του τραπεζικού συστήματος και αυτό αποδεικνύεται τόσο από την ιστορία του, αλλά κυρίως από τις δύο μεγάλες οικονομικές κρίσεις του 1929 και του 2008. Η παγκόσμια βιβλιογραφία, έχει παρουσιάσει πολλές μελέτες που έχουν γίνει, για να εντοπιστούν τα αίτια που βοηθούν στην ανάπτυξη της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων και το συμπέρασμα είναι ότι, τόσο εξωτερικοί, όσο και εσωτερικοί οικονομικοί παράγοντες την επηρεάζουν.

Οι εσωτερικοί οικονομικοί παράγοντες σχετίζονται με την λειτουργία της ίδιας της τράπεζας, την βιωσιμότητά της, την κερδοφορία της, μέσω της στρατηγικής που ακολουθεί η διοίκησή της. Τονίζουμε ότι τα τραπεζικά ιδρύματα συμπεριλαμβανομένου και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αλληλεξαρτώνται πλέον εντός του ενιαίου τραπεζικού χώρου υπό την εποπτεία της η ΕΚΤ.

Οι εξωτερικοί οικονομικοί παράγοντες έχουν να κάνουν με τα μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας τους αλλά και περιφερειακά εντός της Ευρωζώνης ή τελικά διεθνή. Παρά το γεγονός, ότι τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αλλαγές όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον που επηρεάζει την λειτουργία μίας τράπεζας όπως η επέκταση και εμβάθυνση του εποπτικού πλαισίου των τραπεζών, οι τεχνολογικές εξελίξεις, η παγκοσμιοποίηση αλλά και η υπερβολική επεκτατική επενδυτική σε αγορές παραγώγων στρατηγική των τραπεζών, θα πρέπει να δει κανείς πόσο αυτές οι καινούργιες αλλαγές έχουν βελτιώσει ή όχι την κερδοφορία τους σε σχέση με την γενικότερη οικονομική βιωσιμότητά τους και αυτήν του «συστήματος». Σε μία παγκοσμιοποιημένη οικονομία με την τράπεζα να μην έχει πλέον μόνο τον ρόλο της διαμεσολάβησης μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων, θα πρέπει να δούμε κατά πόσο οι αλλαγές αυτές βελτίωσαν την βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος και των μακροοικονομιών γενικότερα. Ήταν άραγε έτοιμες οι τράπεζες να δεχτούν τις καινούργιες πολιτικές ή η απληστία τους από το

τοξικό ιδιωτικό χρήμα που παρήγαγαν με τα νέα χρηματοοικονομικά παράγωγα προϊόντα που όταν «έσκασαν» τις οδήγησε στην χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που άλλαξε την φύση της σύγχρονης οικονομικής λειτουργίας των χωρών μας ;

Σημαντικό θεσμικό πλαίσιο για την λειτουργία των τραπεζών θεωρούνται οι διεθνείς συμφωνίες στις λεγόμενες επιτροπές Βασιλείας I, II, και III. Ο στόχος των επιτροπών αυτών είναι η σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος και η ανάπτυξη των χωρών της Ευρώπης. Και παρά το γεγονός ότι στην περίπτωση της επιτροπής της Βασιλείας III, θεσπίστηκαν αυστηρότεροι κανόνες ως προς την απαιτούμενη ρευστότητα των τραπεζών και την κεφαλαιακή επάρκεια, η πορεία της παγκόσμιας οικονομίας τα τελευταία χρόνια, δείχνει ότι ορισμένοι κανονισμοί δεν εφαρμόστηκαν στο μέτρο που χρειαζόταν με τα γνωστά αποτελέσματα της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Όσο αφορά την Ελλάδα, το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης ξεκίνησε από τον δημόσιο τομέα με τα τεράστια οικονομικά ελλείμματα και τα δημοσιονομικά και εξωτερικά χρέη. Όπως είναι λογικό να συμπεραίνει κανείς, σε μία χώρα με δημοσιονομικά προβλήματα, θα υπάρχουν και προβλήματα στο τραπεζικό σύστημα.

Το τραπεζικό σύστημα στην χώρα μας υπέστη μεγάλες αλλαγές τα τελευταία χρόνια, όπως οι εξαγορές και συγχωνεύσεις με στόχο την δημιουργία ισχυρών τραπεζικών ομίλων, ανάλογων της μειούμενης οικονομικής δραστηριότητας λόγω των πολιτικών λιτότητας που εφαρμόζονται από το 2010. Οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις αυτές κρίθηκαν αναγκαίες, προκειμένου να πραγματοποιηθεί τόσο η εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των καταθετών, όσο και η ασφάλεια των καταθέσεων, αλλά κυρίως η σταθεροποίηση του.

Όσο αφορά την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, ήταν μία κίνηση που έπρεπε να γίνει, για να αυξηθούν τα αποθέματα ρευστότητας στην αγορά και να αλλάξει η πιστωτική πολιτική των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό υπολογίζεται ότι θα υπάρξει ανάπτυξη και θα γίνουν οι κατάλληλες επενδύσεις, ώστε η χώρα, να βγει από την οικονομική ύφεση που βρίσκεται τα τελευταία χρόνια.

Κλείνοντας, είναι σημαντικό να σκεφτεί κανείς ότι οι εμπορικές τράπεζες δεν είναι κοινωφελή ιδρύματα που σκοπό έχουν να διοχετεύουν χρήματα στην αγορά προκειμένου να καλυφθούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Πρέπει να είναι κερδοφόρες επιχειρήσεις, που σκοπό έχουν και την προστασία τους από οικονομικές κρίσεις όπως αυτή των ημερών μας. Στο σημείο αυτό κρίνουμε ότι για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, θα πρέπει να μελετηθεί το τραπεζικό σύστημα μετά την εποχή της κρίσης όπως επίσης και ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που το οδηγούν σε κερδοφορία, αλλά αυτό είναι αντικείμενο για μελλοντική έρευνα.

Με βάση την μελέτη σχετικά πρόσφατης βιβλιογραφίας στην παρούσα εργασία εξειδικεύσαμε μη-γραμμικά και δυναμικά υποδείγματα αποδοτικότητας τραπεζών (return on assets –ROA-) με ερμηνευτικές μεταβλητές τα ίδια κεφάλαια, τον πιστωτικό κίνδυνο, τις λειτουργικές δαπάνες αλλά και τον εγχώριο πληθωρισμό τιμών, την απόδοση του δεκαετούς κρατικού ομολόγου, και τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης κάθε χώρας του Νότου της Ευρωζώνης Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας, την περίοδο 2001-2015. Μετά τους σχετικούς ελέγχους τα εκτιμηθέντα οικονομετρικά μας υποδείγματα έδειξαν ότι επιβεβαιώνεται γενικά η βιβλιογραφία, αν και το Ελληνικό πρότυπο φαίνεται ιδιαίτερο έναντι των άλλων χωρών του νότου της Ευρωζώνης ανεξάρτητα την περίοδο της κρίσης από το 2010. Ειδικά αναφέρουμε την κυρτότητα της Ελληνικής συνάρτησης αποδοτικότητας (κοίλη στις άλλες χώρες) σε σχέση με το μέγεθος (των τραπεζών), ενώ οι άλλοι προσδιοριστικοί παράγοντες, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος με ετήσια υστέρηση, τα λειτουργικά έξοδα με ετήσια υστέρηση, ο τρέχων πληθωρισμός τιμών, οι αποδόσεις του δεκαετούς κρατικού ομολόγου με ετήσια υστέρηση και ο αναμενόμενος ρυθμός μεγέθυνσης, έχουν μεν την ίδια επίδραση ως προς την κατεύθυνση αλλά μεγαλύτερη ή και πολλαπλάσια ένταση για την αποδοτικότητα των Ελληνικών τραπεζών σε σχέση με αυτές της Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας, 2001-2015.

Περαιτέρω έρευνα στον βασικό περιορισμό της εργασίας, δηλ. το μικρό μέγεθος των χωρών του δείγματος, κρίνεται απαραίτητη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1) Αθανασόγλου Π., Μπρισίμης Σ., 2004. Η επίδραση των συγχωνεύσεων και εξαγορών στην αποτελεσματικότητα των τραπεζών στην Ελλάδα.
- 2) Ασημακόπουλος Ι, Μπρισίμης Σ., Ντελής Μ., (2008) Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες
- 3) Βαρουφάκης Γ., «Κρίσης Λεξιλόγιο» εκδόσεις Λιβάνη
- 4) Βαρουφάκης Γ. «Παγκόσμιος Μινώταυρος» εκδόσεις Λιβάνη
- 5) Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1999. Electronic Banking, Μια νέα διάσταση της τραπεζικής πραγματικότητας, Έρευνα της European Central Bank.
- 6) Θαλασσινός Ε., Σταματόπουλος Θ., «Διεθνή Οικονομικά», Εκδόσεις Σταμούλης
- 7) Θωμαδάκης ΣΤ., 2001. Η Ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς και η ανάπτυξη της οικονομίας, Τάσεις – Η ελληνική οικονομία σελ:168-170
- 8) Κωστούλας 2014. Άρθρο στην εφημερίδα Ναυτεμπορική 01/2014
- 9) Λουμιώτης Β. «Ειδικά θέματα εφαρμοσμένης λογιστικής και ελεγκτικής των τραπεζών», εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ
- 10) Λώλος Σ., 1999. Χρηματοοικονομική ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση, Πάντειο Πανεπιστήμιο
- 11) Λώλος Σ., 1999. Τάσεις και εξελίξεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, Πάντειο Πανεπιστήμιο
- 12) Νούλας Α., 2001. Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα των ελληνικών τραπεζών :1993 – 1998, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.
- 13) Προβόπουλος Γ., Καπόπουλος Π., 2001. Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- 14) Σταϊκούρας Χ., Στέλιανου Μ. (1999) Προσδιοριστικοί παράγοντες στην κερδοφορία των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων

- 15)Συριόπουλος Κ. ,διαθέσιμο στο [http:// siriopoulos.weds.com](http://siriopoulos.weds.com) Η ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών και η ρύθμισή τους.
- 16)Τράπεζα της Ελλάδος, 2005. Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 24
- 17)Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2007.
- 18)Τράπεζα της Ελλάδος, 2012. Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2011.
- 19)Τράπεζα της Ελλάδος, 2012. Έκθεση για την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού τομέα.
- 20)Heather D. Gibson, 2005. Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών – Οικονομικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδας.
- 21)Gibson D. Heather (2005) Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών: πρόσφατες εξελίξεις.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1)Albertazzi Ugo, Gambacorta Leonardo (2009). Bank profitability and the business cycle.
- 2)Andreas Dietrich and Gabrielle Wanzenried, (2009). What Determines the Profitability of Commercial Banks? New evidence from Switzerland.
- 3)Andreas Dietrich and Gabrielle Wanzenried, (2011). Determinants of bank profitability before and during the crisis: evidence from Switzerland.
- 4)Asli Demirguc- Kunt and Harry Huizinga, (1998). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence.
- 5)Athanasoglou P, Brissimis S., Delis M. (2006) Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability
- 6)Basel Committee on Banking Supervision, 2009. Basel III : A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems.
- 7) Bolt W., Haan L., Hoerberichts M., Oordt M., Swank J. (2012) Σχέση μεταξύ της κερδοφορίας των τραπεζών και της οικονομικής δραστηριότητας.
- 8)Bolt W., et al (2010). Working paper, Bank profitability during recessions.

- 9)Brissimis S.N., Delis M.D. and Tsionas E.G., (2006). Technical and allocative efficiency in European banking. Working Paper, No 46, Bank of Greece.
- 10)Brissimis S. and Magginas N., (2005). Changes in financial structure and asset price substitutability: A test of the bank lending channel, *Economic Modelling* 22, pp.879 – 904.
- 11)Chorafas D., (2005). The control of risk under Basel II. *The Management of Bond Investments and Trading of Debt*, 333 – 355.
- 12)Claudio Borio et al, (2015). The influence of monetary policy on bank profitability.
- 13)Deger Alper, Adem Anbar (2010). Bank specific and macroeconomic determinants of commercial bank profitability
- 14)Douglas B., (1984). Rationalizable strategic Behavior.
- 15)E. C. Mamatzakis, P.C. Remoundos, (2003). Determinants of Greek Commercial Banks profitability, 1989-2000.
- 16)Eichengreen and Gibson (2001). Greek banking at the Dawn of the New Millennium.
- 17)Eichengreen B., Miguel A., Rourke K., Rua G., (2009). From great depression to great credit crisis : similarities, differences and lesson.
- 18)Etienne Bordelean and Christopher Graham (2010). The impact of Liquidity of bank profitability.
- 19)European Central Bank, (1999). The effects of technology on the E.U. Banking System.
- 20)Flamini V., Mc Donald C., (2015). IMF Working paper, The Determinants of commercial Bank profitability in Sub-Saharan Africa.
- 21)Gortsos S., (1999). The Greek banking system, Hellenic Banks – Association, Sakoulas Publishers.
- 22)Grossman S. et al, (1980) On the impossibility of Informationally Efficient Markets.
- 23)Harry Huizinga (2000). Financial Structure and bank profitability.
- 24)Heffernan S., (2004). Modern Banking.
- 25)James R . Barth et al., (2012). The Eurozone financial crisis - role of interdependencies between bank and sovereign risk.
- 26)James W. Scott, Jose Carlos Arias, (2011). Banking profitability determinants

- 27)Kamberoglou, N.C., E. Liapis, G.T. Simigiannis and P. Tzamourani, 2004. Cost efficiency in Greek banking, Working Paper No. 9, Bank of Greece
- 28)Kanas A., Vasiliou D., Eriotis N. (2012) Revisiting bank profitability:
A semi-parametric approach
- 29)Merton R., 1995. Financial innovation and the management and regulation of financial institutions. *Journal of Banking and Finance* 19, 461 – 481.
- 30)Molyneux, P., Thornton, J., (1992). Determinants of European bank profitability: A note, *Journal of Banking and Finance* 16, pp.1173-1178.
- 31)Molyneux, P., (1993). Market Structure and Profitability in European Banking, Institute of European Finance, University College of North ale s, Research paper, No. 9.
- 32)Pasiouras F., Kosmidou K., (2007). Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union. *Research on International Business and Finance*, p 222-237.
- 33)Paul De Grauwe,(2012). Lessons from the Euro crisis for East Asian Monetary Relations
- 34)Paul E., 2012. The preponderant causes of the USA banking crises 2007 – 08. *The Journal of Socio – Economics* 41, 519 – 528.
- 35)Reinhart C., Rogoff K., 2013. Banking crises: An equal opportunity menace. *Journal of Banking & Finance* 37, 4557 – 4573.
- 36)Richard Podgiera (2006) Progress in China’s Banking Sector Reform: Has Bank Behavior Changed?
- 37)Romer P., Rivera L., (1990). Economic Integration and endogenous growth.
- 38)Romer P., (1989). Endogenous Technological Change.
- 39)Schooner H., Taylor M., 2010. Chapter 9 – The new capital adequacy framework: Basel II and Credit Risk. *Global Bank Regulation*, 147 – 164.
- 40)Sehrish Gul at el.,(2011). Factors affecting bank profitability in Rakistan
- 41) Staikouras C., Mamatzakis E., Koutsomanoli – Filippaki A., (2008). Cost efficiency of the banking industry in the South Eastern European region. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money* 18, 483 – 497.
- 42)Staikouras C., at al (2011). The determinants of European bank profitability

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

<http://en.wikipedia.org>

<http://www.bankofgreece.gr>

www.iefimerida.gr

www.bankingnews.gr

www.bankwars.gr

www.naftemporiki.gr

www.ethnos.gr

www.minfin.gr